

KOULUTURVAA

Numero 12

Kiusattujen tarinat:

- **MARKO**
- **ANNE**

Opettajan näkökulma:

OLLAAN IHMISIKSI

Kouluturvaa keittiössä:

SIEMENNÄKKILEIPÄ

Köyhyystutkimus:

**KÖYHYYS
LISÄÄ RISKIÄ
TULLA
KIUSATUKSI
KOULUSSA**

Pihabongailua!

PSYKOLOGIN NÄKÖKULMA:

KUKA MINÄ OLEN?

UUSI

VARHAIS-

KASVATUSLAKI

PÄIVÄKOTILAPSEN

OIKEUS OLLA

TURVASSA

KIUSAAMISELTA

Kouluturvaa koulussa:

SUOMALAINEN

KOTIKOULU

AURINKORANNIKOLLA

Vastaava päätoimittaja
Kati Wikström
kati@kouluturvaa.fi

Toimittaja ja taittäjä
Erkki Sutela

Paino
Kroonpress

Julkaiseva kustantaja
Suomen KT Kustannus Oy
PL 162
00101 Helsinki

Asiakaspalvelu
010 505 6699
ma-to klo 9-14

asiakaspalvelu@kouluturvaa.fi

Kotisivu
www.kouluturvaa.fi

Turvapuhelin
0800 92003
ti-to klo 10-20

Julkaisutiedot
ISSN: 2343-0427
12. Numero, 1. Painos
2018

Kerää
käytettyä paperiä
kierrätykseen

ELÄTKÖ ARVOJESI MUKAISESTI?

Monesti ihmisten arvomaailmassa oma ja läheisten hyvinvointi nousevat varsin korkealle sijalle. On luonnollista, että moni meistä haluaa itsensä ja läheistensä voivan hyvin niin henkisesti kuin fyysisesti.

Kuitenkin useiden tutkimusten mukaan, tämä ei käytännössä toteudu. Vaikka hyvinvointi nousee arvomaailmassa korkealle, ei sen eteen kuitenkaan olla valmiita taistelemaan. Tai auttamaan muita vaikkapa puolustamalla tämän hyvinvointia uhan edessä.

Kiusatun henkinen ja fyysinen hyvinvointi ovat päivittäin uhattuina. Kiusaajakaan ei taatusti voi hyvin rikkooessaan ihmisiä, mielialoja ja tavaroita. Yhteisö katselee tätä sivusta ja vain harva uskaltaa puuttua tilanteeseen - auttaa, keskeyttää, puolustaa tai ohjata avun pariin.

Kiusaamisen kulttuurissa ei kukaan yhteisön jäsenistä voi hyvin. Tuskin kenenkään arvoihin kuuluu toiselle pahan tekeminen, epäoikeudenmukaisuus, välinpitämättömyys, selän kääntäminen tai julmuuden hyväksyminen. Kiusatun arvoihin eivät varmasti kuulu itsensä häpeäminen, syyllisyyden tunteminen, itsekunnioituksen ja itseluottamuksen puute tai alistuminen.

Kiusaamisen ilmapiirissä ihmiset ovat epävarmoja, peloissaan ja varautuneita eikä iloa tai vilpittömyyttä uskalleta näyttää. Jokainen on omalla tavallaan piilossa itseltään ja muilta.

Arvojen mukaan eläminen tarkoittaa omien arvojensa tunnistamista, niihin pyrkimistä ja niitä edistäviä toimia. Monet ovat huomanneet arvojensa ja päivittäisten tekojensa olevan ristiriidassa. Arvot ovat kovin ylevät, mutta toimet varsin olemattomat. Omien arvojensa vastaisesti eläminen ei edistä kenenkään hyvinvointia. On hyvä miettiä, toimiiko omien arvojensa mukaisesti, tekeekö sellaisia arkielämän ratkaisuja, joissa omat arvot toteutuvat? Entä kuinka ratkaisee sellaiset tilanteet, jotka eivät vastaa omaa arvomaailmaa?

Tule mukaan mainioon joukkoomme tykkäämällä meistä Facebookissa (Kouluturvaa, yhteisö), jakamalla koulukiusaamista vastustavaa sanomaa ja auttamalla kiusattua avun pariin. Otan mielelläni vastaan juttuideoita ja palautteita!

Terveisin,

Kati Wikström
Vastaava päätoimittaja
kati@kouluturvaa.fi

Kati Wikström on 44-vuotias, Helsingissä asuva mediatyöläinen. Hän on vaikuttanut niin mainostoimistoissa, pelialan yrityksessä kuin TV-tuotannoissa. Kati on ollut rakentamassa Suomen suurimpia brändejä ja on alallaan palkittu tekijä. Samalla hän on toiminut freelance-toimittajana. Vapaa-ajallaan Kati osallistuu Helsingin eläinsuojeluyhdistyksen vapaaehtoistoimintaan, marssiailee, lukee kirjallisuutta laidasta laitaan ja rapsuttelee kahta Maine Coon -kissaa.

PÄÄKIRJOITUS	2
PÄIVÄKODISSA LAPSEN OIKEUS ON OLLA TURVASSA KUSAAMISELTA	4
OPETTAJAN NÄKÖKULMA: OLLAAN IHMISIKSI	8
KIUSATUN TARINA: MARKO	12
KOULUTURVAA KOULUSSA: SUOMALAINEN KOTIKOULU AURINKORANNIKOLLA	16
PSYKOLOGIN NÄKÖKULMA: KUKA MINÄ OLEN?	22
KIUSATUN TARINA: ANNE	30
TUTKIMUS: KÖYHYYS LISÄÄ RISKIÄ TULLA KUSATUKSI KOULUSSA	36
PIHABONGAILUA! TEE ITSE LINTUJEN TALIPALLO	40
KOULUTURVAA KEITTIÖSSÄ: SIEMENNÄKKILEIPÄ	46

Päiväkodissa lapsen oikeus on olla turvassa kiusaamiselta

Uusi varhaiskasvatustalaki kieltää kiusaamisen ja korostaa päiväkodin ammattilaisten koulutusta. Lasten on turvallista olla päiväkodissa nyt ja vastakin. Ihmisten välisen kanssakäymisen perustaitoja harjoitellaan aikuisten turvassa ja leikin avulla.

TEKSTI: MIRKKU HALONEN
KUVAT: PEXELS JA MIRKKU HALONEN

Lapsen oikeus olla turvassa kiusaamiselta on mukana tämän vuoden syyskuun alussa voimaan astuneessa uudessa varhaiskasvatustalassa. Kiusaaminen päiväkodissa on siis laissa kiellettyä.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisille uutta on lain kirjain, ei sen henki.

- Sisällöllisesti tämä ei ole uusi asia. Vaikka vanha laki ei sitä erikseen mainitse, on tämä ollut lain henki. Pienet lapset pidetään turvassa ja kiusaamista ei hyväksytä. Nyt se on myös kirjattu lakiin, sanoo Kauhavan kaupungin varhaiskasvatusjohtaja Mirja Kivikangas.

Ristiriitatilanteisiin päiväkotikäisten kesken on puututtu tähänkin asti, mutta on veteen piirretty viiva, mikä on kiusaamista. Toisen lapsen tekemisistä aiheutuva paha mieli 1-5-vuotiaiden kesken voi johtua siitä, että sosiaalisia taitoja vasta opetellaan.

RAJOJEN ETSIMINEN KUULUU KEHITYKSEEN

Lasten välillä on suuria vaihteluja siinä, missä vaiheessa lapsi ymmärtää tarkoituksellisesti kiusaavansa. Aivan pienten kehitystaso ei vielä riitä käsittämään, mille heidän tekemisensä tuntuvat toisesta.

” LAPSELLE EI SAA TULLA SELLAISTA TILANNETTA, JOSTA HÄNEN TÄYTTYY SELVITÄ YKSIN.

Taapero voi napata toisen lapsen kädestä kiinnostavan leulun, purra kaveria tai kopauttaa tätä hiekkalaatikolleikissä muovilapiolla. Rajojen etsiminen ja vuorovaikutuksen harjoittelu kuuluu pikkulasten normaaliin kasvuun ja kehitykseen.

Mirja Kivikangas arvioi, että noin 3-4-vuotias lapsi alkaa ymmärtää, mikä on kiusaamista. Yksilölliset erot kehitystasossa ovat tässä asiassa suuria.

Päiväkotiikäinen lapsi opettelee ihmisten välisen kanssakäymisen perusasioita, kuten oikean ja väärän välistä eroa. Tässä lapsi tarvitsee aikuisten apua ja esimerkkiä. Myötätunnon ja itsesäätelyn tunnetaitojen oppimisen menetelmänä on usein leikki.

- Lasten kanssa keskustellaan, jos huomataan, että joku on jäämässä syrjään joukosta. Tarvittaessa aikuinen jakaa leikit ja leikkiryhmät uusiksi. Leikkiä seurataan ja siihen mennään mukaan.

Päiväkodin aikuiset auttavat lapsia ottamaan oman paikkansa ryhmässä sysimättä toisia. Rohkeita lapsia ohjataan antamaan tilaa, ujoja lapsia löytämään tilansa ja pitämään puoliaan.

- Lapselle ei saa tulla sellaista tilannetta, josta hänen täytyy selvittää yksin, varhaiskasvatusjohtaja muistuttaa.

Päiväkotilasten kesken kiusaamisen tavallisin muoto on leikin ulkopuolelle jättäminen. Fyysistä kiusaamista varhaiskasvatuksen isoimpien keskuudessa esiintyy harvemmin.

Varhaiskasvatusjohtajan kokemuksen mukaan vanhemmat osaavat tunnistaa, milloin heidän lapsensa on kokenut varsinaista kiusaamista. Konfliktitilanteita selvitetään vanhempien ja lasten kanssa keskustellen.

Päiväkotiikäisille suunnattua KiVa-koulun kaltaista ohjelmaa ei ainakaan Kauhavalla ole käytössä, mutta päiväkodin henkilöstön tukena ovat muun muassa alan ammattilaisille suunnatut oppaat.

- Lähtökohta on se, että vanhemmat voivat tuoda lapsensa päivähoidon levollisin mielin. He voivat luottaa siihen, että lapset ovat päiväkodissa turvassa.

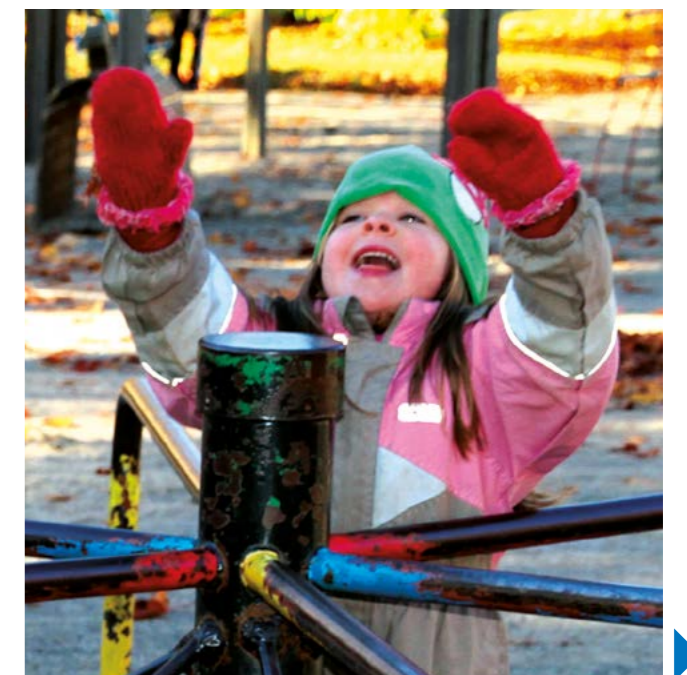
PÄIVÄHOITO OSAKSI KOULUTUSJÄRJESTELMÄÄ

Uusi varhaiskasvatustalaki kytkee päivähoiton aikaisempaa tiiviimmin suomalaisen koulutus- ja kasvatustalajärjestelmään, korostaa päivähoiton kasvatuksellista merkitystä ja tähtää varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutustason nostamiseen.

Laissa on määritelty varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan, varhaiskasvatuksen sionomin, varhaiskasvatuksen lastenhoitajan ja päiväkodin johtajan kelpoisuusvaatimukset.

Erilaisten koulutustalustojensa kautta näillä eri ammattilaisilla on erilaista osaamista. Tämä osaaminen voidaan jatkossa käyttää tarkoituksenmukaisemmin. Uuden lain mukaisten vaatimusten käyttöönotolle on siirtymäaika.

Lähteet: www.finlex.fi, www.oaj.fi

3 § VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEET

Tässä laissa tarkoitetun varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

10 § VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖ

Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys.

Ollaan ihmisiksi

Opettajan näkökulmasta kiusaamista on joskus vaikeaa huomata, kodin ja koulun välille tarvitaan tiivistä yhteistyötä ja ihmisten moninaisuutta tulisi opettaa enemmän. Monimuotoisuuden ymmärtäminen ja näkökulman laajentaminen vähentäisivät kiusaamista. Kouluturvaa haastatteli Keski-Suomessa toimivaa opettajaa. Haastateltavan nimi on muutettu.

TEKSTI: KATI WIKSTRÖM
KUVAT: PEXELS

KIUSAAMINEN RAAISTUNUT

28-vuotias Jaakko opettaa toista lukuvuottaan keskusomalaisessa koulussa. Hän on terveystiedon opettaja 7-9 luokkalaisille eli 12-16-vuotiaille. Hän kertoo halunneensa opettajaksi, koska on kiinnostunut nuorten parissa työskentelystä, jossa heihin pystyy vaikuttamaan positiivisesti ja näkee konkreettisesti työnsä jäljen.

- Kiusaaminen on tullut raaemmaksi kuin omassa nuoruudessaani. Kun kuvioissa ovat mukana älypuhelimet, globaalisatit ja nuoret erilaisista taustoista, maista ja kotioloista - on kiusaaminen saanut monipuolisempia muotoja.

- Tyypillisimpiä koulussa näkyviä kiusaamistapoja ovat ryhmän ulkopuolelle jättäminen, tuuppiminen ja voimakkaasti koetut ryhmämiöt, kuten vaikkapa fanituskulttuuri, josta joku voi helposti jäädä ulkopuolelle.

- Opettajalle tämä kaikki näyttää esimerkiksi tehtäviä ja ryhmätöitä jaettaessa eli sellaisissa tilanteissa, joissa oppilailta vaaditaan vuorovaikutusta. Joku ei pysty tekemään toisen kanssa tehtäviä, ollaan ilkeän suorasanaisia ja taustalta voi paljastua pitkäaikainen lukittunut tilanne.

- Opettaja ei tällaista taustaa välttämättä tiedä, ellei ole ollut myös heidän alakoulussaan opettajana. Yläkoulussa ei kenties tiedä edellisen kuuden vuoden henkisistä taakoista ja tapahtumista. Aina oppilas ei kerro kiusaamisestaan eikä anna minkäänlaisia merkkejä tai vinkkejä siitä. Toinen oppilas voi viihtyä enemmän itsekseen eikä siinä ole kiusaamistilannetta, kun sen sijaan jotkut voivat kokea todellista syrjäytymistä.

- Oman kokemuksen mukaan tyypillinen kiusattu ei halua olla esillä ja hänellä on jotakin erilaista verrattuna ikätovereihinsa. Se erillaisuus voi olla vaikkapa pukeutumistyyli, mielipiteiden erillaisuutta tai se voi liittyä nuorten maailman ajankohtaisiin asioihin ja niistä tietämiseen. Aiempi kiusatuksi joutuminen altistaa kiusaamiselle.

- Jotkut kokevat kiusaamisen herkemmin kuin toiset. Osalle tilanne voi olla pelkkä vitsi, kun toisille se voi olla uhkaavakin ja kiusaamiseksi koettu hetki. Nämä ovat niin persoonakohtaisia asioita, toiset sietävät enemmän kuin toiset ja jotkut loukkaantuvat herkemmin kuin muut.

- Kiusaaja on yleisemmin lapsi, joka löytää sopivia uhreja, sanoo Jaakko.

ROOLEJA JA KUVAUSTA

Kiusaamistilanteissa on rooleja kiusattujen ja kiusaajien lisäksi, huomauttaa Jaakko.

- Näitä ovat hiljaiset hyväksyjät, jotka tunnistavat kiusaamisen, mutteivat puutu siihen ja apurit, jotka toimivat yleensä kiusaajan tukena. Vertaissovittelussa eli versossa pyritään selvittämään kiusaamistilanteita.

- Nuoremmat lapset tönivät ja yläkoulussa on enemmän henkistä kiusaamista. Erityisesti tytöt turvautuvat monesti henkiseen piinaan ja eristämiseen. Pojilla kiusaaminen on fyysisempää. Yleensä kiusatut kokevat ulkopuolelle jät-

tämistä ja heistä juorutaan sekä levitellään valheita. Ikävä kyllä, nämä ilmenevät vasta ajan myötä.

- Kiusaaminen voi myös kumuloitua, jolloin varsinainen kiusaamistilanne kuvataan ja sitä tallennetta levitellään sosiaalisessa mediassa, josta sitten tuleekin uusi kiusaamistilanne.

- Moni pelkää puuttua kiusaamiseen ja puolustaa kiusattua, koska silloin voi joutua itse kiusatuksi. Tilanteet voivat myös olla uhkaavia ja moni välttelee kuvatuksi joutumista. Jos puolustautuvasta oppilaasta kuvataan tallenne ja se alkaa elämään omaa elämäänsä, irrotettuna varsinaisesta asiayhteydestä, on suuri mahdollisuus tulkita tilanne väärin. Tallenteella nähdään vain riehuva nuori, ei hätääntynyttä kiusattua, joka yrittää puolustaa itseään. Tällainen tilanne nolottaa monia ja voi aiheuttaa nuorelle ongelmia.

- Jotkut oppilaat kertovat kiusaamisesta, mutta sellaiset ovat harvassa. Yläkoulussa tullaan varovaiseksi eikä luottoa opettajaan ole enää samalla tavalla kuin nuorempana. Luokka ja opettaja vaihtuvat tiheään, kenties oppitunnin välein ja uskotaan, ettei kukaan osaa ratkaista ongelmia sekä lisäksi niitä piilotellaan. Siinä on vaikeaa löytää edellytyksiä kiusaamiseen puuttumiselle.

- Monesti tilanteet ovat tapauskohtaisia ja voivat vaatia ripeitä toimia tai hieman odottelua. Eräs oppilas heitti toista saksilla, ja se tietysti muutti koko pitämäni tunnin kulun ja vaati nopeaa reagoitua. Yhdessä tapauksessa tilanne hau-tui koko lukuvuoden, kunnes kiusaaja ja kiusattu oli pakko laittaa eri luokille, jotta kaikille pystyttiin takaamaan opiskelurauha.

Joskus koko luokkayhteisö ikään kuin hyväksyy kiusatun roolin, jopa kiusattu itse, toteaa Jaakko harmitellen.

KEINOT KÄYTTÖÖN

- Koulumme on KiVa-koulu eli kiusaamisen vastainen koulu, silti kiusaamista esiintyy. On KiVa-tunteja, teemapäiviä ja retkiä, joilla rikotaan normaalia arkea ja kuppikuntia. Peleillä esimerkiksi mölkyllä, pyritään hitsaamaan yhteishenkeä. Ryhmähenkeä tarkkaillaan opettajien toimesta.

- Yksi tehokkaan tuntuinen ja opettavainen keino puhutella nuoria oli kiusaamisesta kertova video, jossa nuoret puhuivat kiusaamisesta. Siinä oli vertais esimerkkejä ja luokka katsoi videota hyvin hiljaisena. Vahvat esimerkit voivat rohkaista kertomaan kiusaamisesta. Kiusaamisten seurauksista puhuminen on usein myös pysäyttävää nuorille. Monesti nuori ei halua kertoa aikuiselle vaikeista asioistaan, mutta ikätoverille avaudutaan sitten enemmän.

- Olisi hienoa, jos koti ja koulu olisivat tiiviissä vuorovaikutuksessa. Tuolloin tiedettäisiin oppilaan taustoista ja hänen luonteestaan, ja osattaisiin reagoida näihin sekä ennakoita. Wilmaan on hyvä laittaa viestejä ja olla molemminpuolisesti aktiivinen. Kodin ja koulun -päivä kannustaa aina yhteistyöhön.

- Koulu voi tehdä kiusaamista ennaltaehkäisevää työtä ja onhan moni mukana KiVa-koulussa. Koulukuraattori, koulupsykologi ja koulun terveydenhoitaja voivat auttaa useilla

eri tavoilla. Resurssit ovat rajalliset, vaikka kaikkien tehtävä on auttaa ja selvittää kiusaamistilanne. Opettajilla on paineita pysyä opetussuunnitelmassa ja itse opettamisessa sekä tuntien hallinnassa eli siinä ei valtavasti ole ylimääräistä aikaa muulle toiminnalle.

- Kiusaamisesta tulisi kertoa vielä enemmän, sitouttaa mukaan myös koti ja koko koulun henkilökunta. Vertaistukea on saatavilla koulun KiVa-tiimistä, samoin kuin vertaissovitteita. Olemme tilanneet joka vuosi KiVa-kouluille suunnatut materiaalit ja poimineet niistä mielestämme parhaimmat keinot. Sitoutumista se vaatii, mutta on toimiva tapa.

- Kiusattuja neuvoin pitämään puoliaan. Kiusatun ei tulisi syyllistää itseään, kyseessä on vuorovaikutusongelma. Kiusaaminen ei saisi leimata eikä aiheuttaa häpeää. Kiusaamisesta kertominen auttaa, vaikkei kiusattu niin uskoisi-kaan sillä hetkellä.

- Kiusaaminen on raukkamaista ja epäkypsää. Kiusatun pitäisi tulla ulos omasta kuplastaan ja ymmärtää ihmisten monimuotoisuutta. Ympäröiviä ihmisiä ei voi valita kou-

” KUSAAMINEN ON RAUKKAMAISTA JA EPÄKYSÄÄ. KUSATUN PITÄISI TULLA ULOS OMASTA KUPLASTAAN JA YMMÄRTÄÄ IHMISTEN MONIMUOTOISUUTTA.

lussa, työpaikalla eikä edes bussijonossa. Näkökulmaa tulee laajentaa.

- Kiusaamista voitaisiin hillitä kertomalla enemmän elämän moninaisuudesta. Suvaitsevuuksia tarvitaan ja ihmisten tulee olla omia itsejään, lisäksi monenlaisuutta on tuotava enemmän esille. Puhumalla tilanteet selkenevät ja itselle vieraat asiat saavat muodon ja hahmottuvat.

- On hyvä tiedostaa, että kaikki olemme kuitenkin ihmisiä itsellemme ja toisillemme, Jaakko muistuttaa. ■

Etsimme haastateltavia!

ONKOSUA KUSATTU?
OOTSA KUSAAJA?
ONKS SUN LUOKAL
KUSAAMISTA?
VAI OOTSA MAIKKA
JA NÄÄT SITÄ?

OLE ROHKEA JA ILMOITTAUDU!

Haemme haastateltavia Kouluturvaa -lehteen.

Haastattelut voidaan tehdä nimettöminä tai omalla nimellä.

Yhteydenotot: kati@kouluturvaa.fi

Ysihuokkalainen Marko vuonna 1994.

KIUSATTU, kerro ajoissa!

TEKSTI: KATI WIKSTRÖM

KUVAT: MARKO LUOMALAN KOTIALBUMI

Marko Luomala halusi kertoa oman kiusaamistarinsa, jotta tämän päivän kiusatut saisivat vertaistukea ja rohkaisua siihen, että kiusaamisestakin selviää.

Marko pakeni karua todellisuuttaan lukemiseen, mutta opiskelee nykyään unelma-ammattiinsa ja on kolmen lapsen onnellinen isä.

VÄKIVALTA EI NÄHTY

Marko Luomala kertoo kiusaamisen alkaneen ensimmäisellä luokalla ja seuranneen häntä yhdeksänten luokkaan asti. Vaikka hän vaihtoi välillä paikkakuntaa ja koulua Laukaalta Jyväskylään, kiusaamisesta hän ei päässyt eroon.

- Kiusaaminen alkoi heti ensimmäiseltä luokalta. Se johtui kenties siitä, että olin adoptoitu eikä minulla ollut merkki-vaatteita. Olin siis erilainen kuin muut ja se tuntui riittävän syyksi. Vanhempani olivat hyvin, jopa liiankin suojelevia ja se haittasi kaverisuhteiden muodostamista. Koulusta minun piti tulla heti kotiin eikä kodista juuri lähdetty minnekään. Yksin en juurikaan saanut liikkua.

- Koen, että henkisen kiusaamisen kanssa olisin vielä pärjännyt, mutta minuun kohdistui myös voimakasta fyysistä kiusaamista. Kiusaajani olivat minua vanhempia, he heittivät minua maahan, hakkasivat, potkivat ja joskus ottivat apuvälineiksi myös pesäpallomailat. Koulumatkalla pyöräni pintojen väliin heitettiin kaikenlaisia etenemistä hankaloittavia esineitä ja keppejä. Vapaa-aikana he olivat aina jossakin kulman takana. He tiesivät, missä liikuin ja olivat odottamassa minua esimerkiksi kirjaston liepeillä.

- Kiusaajani olivat ihan normaaleja lapsia, joskin ison perheen poikia. Heitä oli viisi, ja käsittääkseni he eivät kiusanneet muita - ei kai silmätikkuja kovin montaa voikaan kerralla olla.

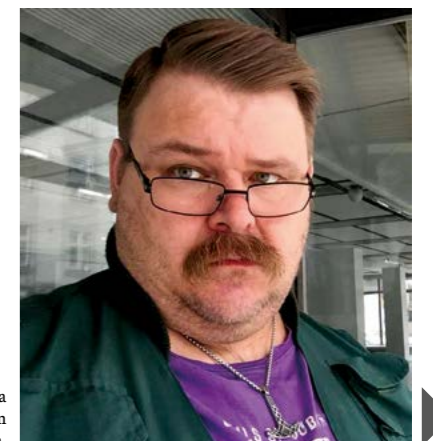
Pahin tapaus sattui neljännellä luokalla, kertoo Luomala.

- Koulun vessat olivat pihan ulkorakennuksessa ja siellä minua odottivat kaikki kiusaajani, kun pahaa aavistamat-

ta olin menossa ulkorakennukseen. Minua lyötiin jollakin esineellä polven alapuolelle, jolloin putosin maahan ja viisi poikaa hyökkäsi kimppuuni. He väänsivät kaikki varpaani ja ne murtuivat. Kuljin kantapäitteni varassa luokkaan.

- Opettajat eivät uskoneet, että oman koulun oppilaat olivat kiusaajia. Kukaan ei uskonut minua ja rehtori kehotti jakamaan lausuen: "Kyllä iso mies pientä kipua kestää". Kotona puhuin asiasta, mutta vanhempani vetosivat siihen, että heilläkin oli vaikeaa. He sivuuttivat puheeni ja olivat jatkuvasti töissä. Muut oppilaat olivat joko kiusaajien apureita tai hiljaisia hyväksyjiä.

- Lopulta en enää puhunut asiasta, koska kukaan ei olisi kuitenkaan uskonut minua eikä tarttunut asiaan. Kouluun oli pakko mennä ja siitä oli suoriuduttava. Väkivaltaa ja kiusaamista ei haluttu nähdä.

Marko Luomala haluaa auttaa muita ja opiskelee parhaillaan haaveammattiinsa.

"Aiemmin pelkäsin epäonnistumisista, nyt minulla on rohkeutta ja uskallusta yrittää!"

TODELLISUUDESTA PAKOA

Olen monta kertaa miettinyt, mikä auttoi silloin kestämään tilanteen, tuumii Luomala.

- Pakenin paljon kirjallisuuteen ja luin valtavasti. Luin neljännen luokasta lähtien lähestulkoon kaiken, mitä käsiini sain ja tällä tavoin pakenin todellisuutta.

- Kuudennella luokalla vahvistui ajatus siitä, että jos tästä selviän, niin selviän mistä vaan.

- Kiusaaminen on selvästikin vaikuttanut minuun ja taapaani nähdä maailmaa. Minulla kestää kauan, ennen kuin pystyn luottamaan toiseen ihmiseen. En päästä tuntemattomia lähelle, koen jopa tietynlaista ihmispelkoa enkä todellakaan halua olla keskipisteenä. Koen, etten ole kunnolla päässyt kiusaamisesta jaloilleni, ja siitä syystä en ole saanut pysyviä työsuhteita.

- Nyt koen päässeeni opiskelemaan juuri oikealle alalle! Työvoimatoimiston ohjaaja ehdotti minulle hoitoalaa ja aluksi ajatus ihmisten parissa toimimisesta kuulosti ahdistavalta. Kun tuumin asiaa rauhassa, totesin sen kiinnostavan minua ja päätin uskaltaa kokeilla. Pääsin huhtikuussa opiskelemaan kehitysvamma-alan perustutkintoa ja olen siitä innoissani.

- Aiemmin pelkäsin epäonnistumisista, nyt minulla on rohkeutta ja uskallusta yrittää!

- En ole koulun jälkeen törmännyt kiusaajiini kertaakaan. Opettajan kohtasin ja hän käänsi päänsä pois eikä ottanut kontaktia, ihmettelee Luomala.

OLE LAPSELLE LÄSNÄ

- Kiusatun ja kiusaajan olisi syytä istua alas keskustelemaan siitä, miltä kummastakin tuntuu ja miksi. Kiusaajan tulisi ymmärtää, miltä hänen toimintansa toisesta tuntuu

ja asettua kiusatun asemaan. Kuvitella, miltä tuntuu olla silmätikkuna ja yhtenä niistä harvoista, joita jatkuvasti tarkastellaan ilkeästi. Kiusatuksi joutuminen seuraa koko elämän ajan, se vaanii takaraivossa.

- Vanhempien tulisi antaa lapselleen aikaa. Vaikkapa ruokapöydän ääressä iltaisin, jolloin lapselta kyseltäisiin sitä, kuinka hänellä koulussa menee ja mitä hänen elämänsä kuuluu. Lapsen elämässä pitää olla läsnä.

- Tuskinpa kiusaamista saadaan koskaan kokonaan loppumaan, toteaa Luomala.

- Siitä pitäisi kuitenkin puhua lisää ja avoimemmin, nyt keskustelu on ollut aika pintapuolista. Tarvitaan lisää selviytymistarinoita, entisiä kiusattuja puhumaan kouluihin ja vertaistukea.

- Haluan auttaa muita ja koen minulla olevan eväitä siihen. Opiskelen haaveammattiini ja nyt on siihen juuri oikea hetki. Olen lisäksi kolmen lapsen isä ja aktiivisesti mukana vapaaehtoistoiminnassa. Olen nyt tasapainossa enkä olisi voinut parempaa elämää itselleni toivoa. Selvisin niistä kauheista kiusaamisen vuosista ja olen nyt lujaa tekoa.

- Ohjeistaisin kiusattuja puhumaan kiusaamisesta avoimesti ja pian, niin koulussa kuin kotona. Kiusaamiseen pitää puuttua ja se on pysäytettyä mahdollisimman nopeasti sen alkamisesta, jottei tilanne kehity liian pitkälle. Itse en puhunut ja se oli virhe. ■

” VANHEMPIEN TULISI ANTAA LAPSELLEEN AIKAA. VAIKKAPA RUOKAPÖYDÄN ÄÄRESSÄ ILTAISIN, JOLLOIN LAPSELTA KYSELTÄISIIN SITÄ, KUINKA HÄNELLÄ KOULUSSA MENEÄ JA MITÄ HÄNEN ELÄMÄNSÄ KUULUU. LAPSEN ELÄMÄSSÄ PITÄÄ OLLA LÄSNÄ.

Marko kolmannella luokalla vuonna 1987.

Kiusattu oppilas kuudennella luokalla, vuonna 1990.

Meille on helppo tulla!

Juhlapäivinä pidetään tietysti juhlat, kevätjuhlan viettoa rannalla.

Suomalainen kotikoulu

AURINKO-RANNIKOLLA

Miltä tuntuisi, jos edes talvella lämpötila ei laskisi alle kymmeneen asteeseen, ja väsymyksestä ei voisi syyttää valon puutetta? Jos meri olisi kivenheiton päässä ja koulussakin vallitsisi hieman keskimääräistä rennompi tunnelma?

TEKSTI: KATI WIKSTRÖM
KUVAT: SAMI LASSILA JA PEXELS

TILAPÄISTÄ OPISKELUA

Fuengirolan Kotikoulun toiminnasta vastaa KM Sami Lassila, tiiminään kaksi muuta opettajaa.

Sami on toiminut opettajana vuodesta 1996 saakka eli yli kaksi vuosikymmentä. Suomessa Oulussa asunut Sami työskenteli Aurinkorannikon suomalaisessa koulussa vuosina 2012–2014, jonka jälkeen paluu pimeään ja kylmään Suomen sähän ei tuntunut mukavalle. Näin alkunsa sai Fuengirolan suomalainen kotikoulu.

Sami kertoo Fuengirolan Kotikoulun olevan tilapäisesti Espanjan Aurinkorannikolla asuville lapsille tarkoitettu koulu.

– Meillä on oppilaita eskarista ysiluokkaan saakka. Lisäksi meillä aloitti lasten päiväkerho Tuiskula tänä syksynä. Oppilasmäärämme vaihtelee paljon. Lukukausien aloitukset ja lopetukset ovat tyypillisesti hiljaisempia, mutta esimerkiksi loka–marraskuussa meillä on oppilaita noin 50. Kouluun voi tulla mukaan koska vain.

Oppilas voi tulla Fuengirolan Kotikouluun jopa vuodeksi, mutta Sami kertoo heitä olevan vähän.

– Useimmin oppilaat viipyvät joitakin viikkoja. Tämän jälkeen koulun opettajat toimittavat kokeet, arviot ja materiaalit oppilaan omalle opettajalle. Annamme arvion etenemisestä ja kerromme, miten meidän koulussamme on toimittu.

– Syitä lähteä Fuengirolaan pidemmäksi aikaa perheen kanssa on monia: vanhempi on saattanut jäädä vuorotteluvapaalle, heillä on mahdollisuus osa-aikaisiin etätöihin tai lapset ovat tulleet isovanhempien luokse Aurinkorannikolle pidemmäksi ajaksi kylään. Joskus kodin isompi remontti innostaa ottamaan irtioton arjesta – jos kotoa on lähdeittävä kuitenkin liikkeelle, ja työt sen mahdollistavat, yhä useampi innostuu lähtemään etelän lämpöön, varsinkin syyskuukausia pakoon.

Koulun oppilasmäärä vaihtelee jopa kuukausitasolla paljon, ja koska koululla on vasta toinen toimintavuosi menossa, Sami uskoo, että oppilaita tulee lisää.

– Odotamme, että puskaradio alkaa soida kunnolla ja oppilaita alkaa tulla suuriakin määriä. Kotikoulussa on tällöin varauduttu palkkaamaan lisää henkilökuntaa esimerkiksi tuntiopettajiksi. Toimimme Fuengirolan Los Bolichesin kaupunginosassa, koulumme on Centro Finlandian toisessa kerroksessa. Meillä on käytössämme reipas 200 neliötä toimitalaa. Koulussamme on tällä hetkellä lisäksi kaksi vakinaista opettajaa sekä kanslisti, lisäksi meillä on paljon harjoittelijoita eri aloilta.

Valitettavasti emme resurssien vuoksi voi ottaa oppilaita, joilla on esimerkiksi tehostetun tuen tarve, pahoittelee Sami.

Kouluturvaa koulussa esittelee yksittäisen koulun, sen kiusaamisen vastaisen työn sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön, koulussa olevan tapahtuman, tempauksen tai koulun projektin kautta.

Haluatko mukaan? Ilmoita oma koulusi Kouluturvaa koulussa -esittelyyn: kati@kouluturvaa.fi

EI PERINTEISTÄ LUOKKAOPETUSTA

Sami kertoo, että koulun oppilaat on jaettu kahteen ryhmään tai luokkaan, jos niin haluaa sanoa. Toisessa ryhmässä on 0–4-luokkalaista ja toisessa 5–9-luokkalaista.

– Koulupäivät ovat aina kello 9.30–14.00, jonka jälkeen on tarjolla erilaisia kerhoja. Koulupäivään ei kuulu välitunteja, vaan on vain yksi tauko ja se on puolen päivän aikaan, jolloin menemme sadan metrin päässä olevalle hiekkarannalle. Ennen sitäkin voi tulla pitämään halutessaan pienen tauon ja käydä purkamassa energiaa esimerkiksi kiipeilytelineissä tai pelata oppimispelejä.

– Syömme rannalla eväslounaan paikalliseen tapaan ja sen jälkeen uidaan, pelataan jalkapalloa tai jotakin muuta vastaavaa. Liikuntaa meillä on siis joka päivä.

– Myös musiikkia on päivittäin, sillä koulupäivä alkaa ja loppuu yhteisellä tuokiolla, joista iltapäivän tuokioon kuuluu laulua ja soittoa. Aamun tuokioon kuuluu jutustelun lisäksi mindfulness-hetki, jolla on todella rauhoittava ja keskittymistä lisäävä merkitys oppilaille.

– Puolilta päivin siirrytään takaisin opiskelemaan, jokaisen henkilökohtaisen rytmien mukaan. Päivä päättyy yhteiseen päiväpiiriin ja espanjankieliseen toivotukseen ”Hasta luego”, joka tarkoittaa mukavaa päivän jatkoa.

– Tämän jälkeen osa oppilaista nauttii pienen välipalan ennen kerhoja, joiden avulla halutaan auttaa työssäkäyviä vanhempia täyttämään lasten päivä. Espanjassa lapset eivät voi liikkua itse koulumatkoja esimerkiksi liikenteen vuoksi.

– Koulullamme on koulupäivän päätteeksi kerhoja neljänä päivänä viikossa: musiikki-, kädentaito-, espanjan alkeet- sekä liikuntakerhot. Lisäksi meillä on syksyllä muskari pikkulapsille, sekä Sofia-opiston yhteistyökursseja, joissa on tarjolla muun muassa keppihevosen tekoa sekä keppari-ratsastuskerho.

” SYÖMME RANNALLA EVÄSLOUNAAN PAIKALLISEEN TAPAAN JA SEN JÄLKEEN UIDAAN, PELATAAN JALKAPALLOA TAI JOTAKIN MUUTA VASTAAVAA. LIIKUNTA MEILLÄ ON SIIS JOKA PÄIVÄ.

- Kotikoulun opetus ei noudata perinteistä luokkaopetusta. Meillä oppilailla on mukanaan omat kirjat ja jokaiselle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen etenemiskaavio lähtökunnan opetussuunnitelman mukaan.

- Emme ole perinteinen Suomi-koulu, joka pitää yllä suomalaista kulttuuria. Tavoitteemme on, että kun oppilas palaa Suomeen, hän sujahtaa hyvin luokkaan takaisin ja oppimisessa on pysytty muiden tahdissa, valottaa Sami.

TURVALLISTA JA KANNUSTAVAA

Meillä on kiusaamiseen nollatoleranssi. Onneksemme tietoomme ei ole tullut yhtään kiusaamistapausta koulussamme, iloitsee Sami.

- Uskon, että kiusaamattomuuteen liittyy vahvasti toimintamallimme, jossa eri ikäiset oppilaat toimivat ja opiskelevat yhdessä. Isommat oppilaat ottavat sellaisen isovelji- ja isosisko-asenteen ja huolehtivat pienemmistään. Monet oppilaat vierailevat toistensa luona leikkitreffitillä ja yökylässä.

- Olemme todella tiiviisti yhdessä eli opettajia ja ohjaajia on aina oppilaiden kanssa. Vanhemmat tuovat ja hakevat alle 12-vuotiaat aina koulun sisältä, joten kaikki mahdolliset ristiriitatilanteet päästään katkaisemaan ja hoitamaan kunnolla siinä paikassa ja hetkessä.

Kodin ja koulun yhteistyö on siis varsin tiivistä, toteaa Sami ja kertoo esimerkin.

Jokapäiväiseen liikuntaan kuuluu muun muassa uimista.

- Koulun joulujuhla ja itsenäisyysjuhla Suomi 100, järjestettiin alakerran ravintolassa. Oppilaat esiintyivät ravintolan esiintymislavalla ja yhteislaulujen säestykseen sekä joihinkin ohjelmanumeroihin osallistui myös muita perheenjäseniä. Se oli valtavan yhteisöllistä ja upea kokemus!

- Jokaisen viikon päätteeksi lähetämme oppilaiden vanhemmille viikkotiedotteen, jossa kerromme, mitä on tehty kulu-neella viikolla ja laitamme myös muutaman valokuvan mukaan.

- Oppilaat voivat olla meillä lyhimmillään vain viikon ja joskus ovatkin, eli oppilaat vaihtuvat tiuhaan. Tämä on myös perussy siihen, miksi meille on helppo tulla. Uudella oppilaalla ei ole vastassaan tiukkaa homogeenistä ryhmää, vaan kaikki ovat tulleet jotakuinkin yksin uuteen porukkaan. Ystävyyssuhteita solmitaan nopeasti ja helposti.

- Sisaruspareja on koulussa paljon, jopa neljä sisarusta on käynyt yhtä aikaa meillä koulua. Keskinäisessä vuorovaikutuksessa etäisyys oman ikäisistä kavereista näkyy. Koen, että sisarusparien positiivinen vuorovaikutus lisääntyy ja sisarusten välit tiivistyvät ulkomailla käydyn koulun aikana.

Sami muistaa kuitenkin erään tapauksen, jossa koulun oppilas oli kärsinyt kiusaamisesta koulussaan Suomessa.

- Hänen itsetuntonsa ja kouluinnostuksensa olivat alamaissa. Meidän koulussamme hän kuitenkin puhkesi kukkaan. Kannustava ja turvallinen ilmapiiri, aikuisten jatkuva läsnäolo ja se täysin uuden aloituksen mahdollisuus tepsivät hänelle täysin. Kuulin myöhemmin, että muutos oli ollut pysyvä. Nykyään opiskelu sujuu omassakin koulussa ja kas-

vanut itsetunto on auttanut kohtaamaan rohkeasti entiset kiusaajat. Tällaiset tarinat ovat paras palaute minulle.

- Olemme onnistuneet luomaan turvallisen ja kannustavan oppimisympäristön, myöntää Sami hymyillen.

YHTEISIÄ PROJEKTEJA JA RETKIÄ

Perinteiseen tapaan juhlapäivinä on tietenkin järjestetty juhlia, valottaa Sami.

- Kevätjuhla oli esimerkiksi hiekkarannalla. Monenlaisia yhteisiä projekteja ja retkiä järjestetään tiuhaan. Kuten retkiä vesipuistoon ja markkinoille, vesivaellus Barranco Blancoon, tutustuminen espanjalaiseen kouluun ja hauskanpitoa espanjalaisten oppilaiden kanssa, Sohailin linna-

retki ja niin edelleen. On tehty yhteisötaidetta rannalla ja käyty pelaamassa padelia ja petankkia.

- Vesiprojekti oli niin kutsuttu MOK eli monialainen oppimiskokonaisuus. Siinä käsiteltiin vettä fysiikan ja kemian, ympäristöopin, äidinkielen, kuvaamataidon ja liikunnan näkökulmasta. Ilmiönä meillä oli lisäksi valtamerten jätetyrteet.

- Idea syntyi harjoittelijoidemme opintotehtävästä, jota sitten muokkasimme paikkaan ja olosuhteisiin sopivaksi.

- Projektin suunnittelu alkoi viikkoja ennen toteutusta. Se kesti melkein kaksi viikkoa, päivittäin parin tunnin ajan. Oppilaat työskentelivät aika ajoin pienryhmissä, välillä yksin, pareittain tai kaikki yhdessä. Työskentelytapoja vaihdeltiin tarpeen mukaan.

- Aluksi esitettiin kysymyksiä ja tehtiin oletuksia. Esimerkiksi, mitä tapahtuu, kun työnnetään terävä lyijykynä vetä täynnä olevan muovipussin läpi. Veden ominaisuuksia tutkittiin fysiikan ja kemian tunneilla laboratoriossa. Eri nesteiden happamuuksia tutkittiin ja tehtiin aistinvaraista tutkimusta. Haettiin tietoa jätteiden joutumisesta vesistöihin. Simuloitiin öljyn torjuntaa ja opeteltiin jätteiden lajittelua. Ihan vain muutamia projektiin liittyviä tehtäviä luetellakseni.

- Lapset olivat erittäin kiinnostuneita aiheesta ja työskentelivät aivan mahtavalla innostuksella. Paljon tunteita herätti muovijätteen määrä valtamerissä ja etenkin sen vaikutus merieläimiin. Ihmisten välinpitämättömyys ympäristömme kohtaan oli pysäyttävä havainto.

Fuengirolan Kotikoulu on yritys, joten Sami korostaakin, että oppilaista ja heidän vanhemmistaan pyritään pitämään erityisen hyvää huolta.

- Koulussa noudatetaan suomalaista opetussuunnitelmaa suomenkielentaitoisten oppilaiden kanssa. Olemme hyödyntäneet esimerkiksi MOK-kokonaisuuksia, itsenäistä työskentelyä ja ohjauksen menetelmiä.

- Seuranta ja huolehtiminen siitä, että asiat tulevat hoidettua, on tärkeä osa tätä työtä. Siinä on vahva ero kunnallisessa verovaroin maksetussa ja yksityisessä koulussa. Asiakkaiden on tiedettävä ja koettava, mikä maksetun koulutuksen arvo heidän perheelleen on.

- Mielestäni systeemi, jossa kodit ja lapset ovat tiiviisti tekemässä, on parasta kiusaamisen ehkäisyä. Ja olemmehan me siitä konkreettinen esimerkki, päättää Sami Lassila hymyillen kuin Espanjan taivaalla lämmittävä aurinko. ■

Jokaiselle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen etenemiskaavio.

Aamuisin on yhteinen tuokio, johon kuuluu jutustelun lisäksi keskittymistä parantava mindfulness-hetki.

Jokaiseen päivään kuuluu liikuntaa.

TILAA KOULUTURVAA-LEHTI!

4 NUMEROA: 86 €

2 NUMEROA: 56 €

1 NUMERO: 36 €

(HINNAT VOIMASSA 1.1.2017 ALKAEN, SIS. ALV 10 %)

SOITA ASIAKASPALVELUUMME:

010 505 6699

(MAANANTAI-TORSTAI KLO 9-14)

TAI TILAA LEHTI SIVUSTOLTAMME:

WWW.KOULUTURVAA.FI

AUTETAAN YHDESSÄ KOULUKIUSATTUJA!

Kuka minä olen?

Itseluottamus, itsetuntemus ja itsekunnioitus, nämä kolme minuuden keskeistä käsitettä ovat tarpeellisia ominaisuuksia niin kehittyvälle nuorelle kuin aikuisellekin. Ihminen rakentaa itseään koko elämänsä ajan. Kouluturvaa haastatteli Turvapuhelimessamme päivystävää Valviran hyväksymää psykologia siitä, millä tavalla nämä kolme ominaisuutta kehittyvät, kuinka niitä voisi kehittää itse, millä tavalla ne voivat olla retuperällä ja mihin niitä oikeastaan tarvitaan.

TEKSTI: KATI WIKSTRÖM
KUVAT: PEXELS

TERVE ITSEKUNNIOITUS

Terveen itsekunnioituksen omaava ihminen hyväksyy itsensä, kunnioittaa ja arvostaa itseään ja on tyytyväinen itseensä sellaisena kuin on.

Itsekunnioitus eli itsensä arvostaminen ei ole pysyvä olo-tila vaan vakaampi perustuntemus, joka on rakentunut lapsena ja iän sekä kokemusten myötä. Vastoinkäymisten ja suurten saavutusten myötä joudumme miettimään oman itsemme eri puolia uudelleen, arvottamaan niitä ja miettimään, voinko kunnioittaa itseäni vielä. Ihminen voi myös arvostaa itseään, mutta ei luota omiin kykyihinsä tai luottaa kykyihinsä, muttei arvosta tekemisiään.

Itsekunnioitus on sitä, ettei yliarvioi itseään eikä elä suuruuskuvitelmissa, ihminen ei ole supersankari eikä aina edes filmitähti. Mutta itseään ei tulisi myöskään aliarvioida, ihminen ei ole maan matonen, mitättömyys, ruma ja tyhmä. Terveellä itsekunnioituksella varustettu ihminen suhtautuu itseensä siten, että hänessä on sekä hyvät että huonot puolensa. Hän on suhteellisen realisti omiin kykyihinsä nähden, mutta uskoo kyllä kehittyvänsä, jos motivoituu ja innostuu jostakin.

Terve itsekunnioitus on yhteydessä muihin ihmisiin. Se ei saa rakennusaineeksi muiden alistamisesta eikä sortamisesta, muiden yläpuolelle asettumisesta, kiusaamisesta tai epätasa-arvosta. Ihminen kestää ja sietää kateutta sekä kilpailua, pystyy arvostamaan vilpittömästi toisia, huomaa ja kiittää toisten suorituksia.

Terve itsekunnioitus ei ole oman tahdon ajamista läpi manipuloidulla, mielistelemällä, pettämällä ja valehtelemällä. Terve kunnioitus on myös tekojen katumista ja moraalista arviointia, jossa otetaan huomioon muiden tunteet ja tarpeet. Tämä tarkoittaa toisten arvostusta ja kunnioitusta siten, että tunnetaan se miltä toisista tuntuu ja ollaan herkkiä toisten oikeuksien ja tarpeiden suhteen.

Terve itsekunnioitus on sitä, ettei hyväksy loukkaavaa ja epäkunnioittavaa käytöstä eikä salli asioita, joita ei oikeasti halua. Hyvään itsekunnioitukseen kuuluu, ettei pelkää ristiriitoja eikä omien toiveidensa ilmaisemista. Tunteet ovat tärkeitä viestejä hyvinvoinnistamme. Viha, kiukku ja turhautuminen ovat merkkejä epäoikeudenmukaisen ja epäkunnioittavan vuorovaikutuksen kohteena olemisesta. Huomioitavaa on se, että joillekin ihmisille on hyvin vaikeaa erottaa epäkunnioittavaa ja ihmisarvoa alentavaa käyttäytymistä. Tottumus on toinen luonto, joten jos olemme jo valmiiksi kasvaneet ja tottuneet siihen, että meitä voi kohdella miten tahansa, emme edes välttämättä ymmärrä omaa tilannettamme mitenkään huonona. Jokaisen tulisi miettiä sitä, miten haluaa muita kohdella ja miten tulla itse kohdelluksi.

Terve itsekunnioitus ei tarvitse muiden ihailua eikä huomiota, se ei etsi kunniaa, asemaa eikä erityisiä palveluksia

” MITÄ TEHOKKAAMPAA ITSETUNTEMUS ON, SITÄ ENEMMÄN IHMINEN SAA VOIMAVAROJAAN KÄYTTÖÖNSÄ JA SITÄ VÄHEMMÄN HÄN AJELEHTII ELÄMÄNSÄ KANSSA.

multa. Terve itsekunnioitus ei hae etuoikeuksia eikä erivapauksia toisten kustannuksella.

REALISTINEN ITSETUNTEMUS

Itsetuntemus on itsensä kanssa olemista, omien ajatusten, tunteidensa ja tekojensa ainakin osittaista tiedostamista. Tämä itsetuntemus kehittyy koko elämän ajan ja varsinkin niillä henkilöillä, jotka näkevät tietoista vaivaa sen kehittämiseksi.

Itsetuntemus on oikeastaan toisten käsitys meistä ja sen näkemyksen sisäistämistä. Ensin me katsomme toisesta ihmisestä, miten hän meihin suhtautuu ja vasta kehityksen kuluessa, kun ajattelu, minäkäsitys, ja tunne-elämä kehittyvät, alamme yhdistellä omia näkemyksiämme ja ympäristön näkemyksiä yhteen.

Itsetuntemus tarkoittaa realistista käsitystä itsestä, todennukaista arviointia ja kykyä huomata omat hyvät ja huonot sekä kehitettävät puolet. On tärkeää tunnistaa tunteitaan, nimetä niitä ja pystyä puhumaan niistä. Itsetuntemus on oman sisäisen maailmansa seuraamista, kiinnostusta omaan itseensä ja kykyä arvioida tekojaan omista motiiveistaan, tunteistaan, haluistaan ja toiveistaan käsin. Myös omien tekojen seurauksia muille tulisi arvioida.

Mitä tehokkaampaa itsetuntemus on, sitä enemmän ihminen saa voimavarojaan käyttöönsä ja sitä vähemmän hän ajelehtii elämänsä kanssa. Joissakin elämän vaiheissa itsetuntemus on koetuksella. Varsinkin nuorena, jos joutuu miettimään liian aikaisin esimerkiksi ammatti-identiteettiään eikä ole ollenkaan varma siitä, mitä vielä haluaa. Ihmiset kypsyvät eri tahtiin, myös ja hermosto ja aivot kypsyvät. Monet asiat edellyttävät juurikin kypsymistä ja pohdiskelua, ennen kuin niihin voi sitoutua. Kokeilujakin saatetaan tarvita ennen varsinaisia ratkaisuja.

Seksuaalinen herääminen edellyttää tutustumista itseensä ja toisiin. Silläkin saralla on katseltava ja kokeiltava. Monesti nuoruuden kuohuissa, ei nuori jaksaisi keskittyä kouluelämään vaan aivan muihin asioihin. Itsetuntemus-han kehittyy kokeilemalla ja aika usein myös omia rajojaan etsimällä.

Itsensä etsimisen vaiheita on muulloinkin elämässä. Monet vastoinkäymiset saavat aikaan minäkäsityksen muutoksen ja sen uudelleen arvioinnin. Itsetuntemus pitää sisällään myös arvomme ja asenteemme, joudumme puntaroimaan useasti, onko tämä sitä, mitä haluan vai onko tämä minua vastaan oleva asia. Kuka minä olen, on ydinkysymys. Ihminen rakentaa itseään koko elämänsä ajan.

Itsetuntemus ohjaa myös ihmistä tekemään sellaisia tekoja, jotka ovat hänen arvojensa mukaisia ja hakeutumaan sellaisten ihmisten pariin, joita yksilö arvostaa ja joihin hän kiintyy. Muut ihmiset arvioivat myös meitä ja tuntevat meidät omalla tavallaan. Jos oma itsetuntemuksemme ja muiden käsitys poikkeavat huomattavasti, on syytä tarkastella lähemmin omaa käsitystä itsestään.

Joskus meillä voi olla ongelmia itsetuntemuksen kanssa. Joku puoli meistä on ikään kuin pimennossa ja emme tiedosta sitä. Joskus ulkoistamme pahan muihin ja näemme

muissa virheitä ja ongelmia, mutta itseämme pidämme hyvinä ja fiksuina. On vaikeaa myöntää olevansa kateellinen, katkera, itsekäs, omaehtoinen, suulas, esiintymishaluinen, ja niin edelleen. Myöskin omat hyvät puolet ja kyvyt voivat olla tiedostamattomia.

Psyykkisissä ongelmissa ihminen on kadottanut usein uskon itseensä ja luottamuksen omiin kykyihinsä. Hänen itsetuntemuksensa saattaa olla aivan hukassa, hän ei edes tiedä kuka on ja mitä elämältään haluaa. Tällainen epävarma ajankohta voi tulla kenen tahansa eteen, jos vastoinkäymiset ovat tarpeeksi suuria.

Itsetuntemus pitää sisällään myös moraalisen näkökulman. Siten, että miettiessään itseään ja eri persoonallisuuden puoliaan, pystyy tuntemaan syällisyyttä, oikaisemaan kurssinsa, korjata tekemiään virheitä, pyytämään anteeksi ja keskustelemaan. Itsetuntemus on kiinnostusta omaan itseensä, kykyä ja halua perehtyä myös vaikeisiin ja ahdistaviin puoliin itsessään.

Heikkoa itsetuntemusta on se, ettei ajattele eikä pohdiskele asioita, vaan toimii suuna päänä. Tunteet saavat vallan ja järjen ääni ei kuulu ollenkaan. Aikuisen pitäisi pystyä jäsentelemään omaa mieltään ja tunteitaan sekä ajatteluaan, ettei hänen tarvitsisi toimia, vaan hän pystyisi puhumaan asioitaan ja neuvottelemaan kaikesta, kertomaan oman mielensä sisällä olevat seikat. Muutoin käydään mykkäkoulua, pauskotaan ovia, jätetään asioita hoitamatta, lyödään, tehdään itsekkeitä tekoja ja niin edelleen.

ITSEENSÄ LUOTTAMINEN

Itseluottamus tarkoittaa menestyksen ja onnistumisen odotuksia suhteessa itseensä. Uskoa siihen, että omat pyrkimykset tuottavat tulosta. Itseluottamus on tekemistä ja hallintaa.

Itseluottamus on uskoa omiin onnistumisen mahdollisuuksiinsa eri elämänalueilla. Se on kehittyvä ominaisuus,

johon vaikuttaa valtavasti sosiaalinen ympäristö ja ennen kaikkea varhainen vuorovaikutus.

Monissa psyykkisissä häiriöissä on tunnusmerkkinä itseluottamuksen puuttuminen. Masentunut ei usko itseensä, vähättelee itseään, on ankara itselleen ja vaatii liikaa. Paranoidinen vainoaa muita ja kokee, että häntä vainotaan. Maaninen ihminen yliarvioi kykyjään ja pitää itseään vaikkapa nerona. Psykopaatti pitää itseään parempana ja katsoo, että muut ovat häntä varten, hänellä on suuruuskuvitelmia itsestään. Hyvin usein heikon koulumenestyksen ja alisuoriutumisen takana on heikko itseluottamus.

Itseluottamus on yhteydessä identiteettiin. Identiteetin ja itseluottamuksen selkiytyneisyyteen tai selkiytymättömyyteen, keskeneräisyyteen tai pysähtyneisyyteen. Itseluottamus on riittävää itsenäisyyttä ja riittävää sitoutuneisuutta toisiin. Se on itsensä tuntemista siten, että osaa ja ymmärtää monia puolia itsessään, vahvoja ja heikkoja, hyviä ja huonoja, rakkautta ja vihaa. Se on uskallusta tutustua itseensä ja olla kieltämättä todellisuutta ja sen mukanaan tuomia haasteita. Se on monenlaisten tunteiden sietämistä ja niiden käsittelyä, kykyä kohdata oma sisäinen maailmansa, johon kuuluvat muun muassa toiveet, tarpeet, motiivit ja pelot.

Mikäli itseluottamus on röyhkeyttä ja oman edun tavoittelua, se ei ole oikeaa itseluottamusta. Itseluottamus pitää sisällään itsensä ja ihmisyyden arvostamisen ja kunnioittamisen, omien kykyjensä käyttämisen ja ilon siitä, että voi ja saa ajaa yhteisiä asioita kaikkien eduksi.

Terve itseluottamus on itsensä ja oman toimintansa ohjaamista sekä omien tunteidensa säätelyä. Jokainen asettaa itselleen rajat siten, kuin yleisen moraalin ja lain antamat puitteet sallivat. Terve itseluottamus ei ole paisunutta itsearvostusta eikä suuruudenhulluutta tai kuvitelmia. Se on uskaltamista pyytää ja saada apua.

Itseluottamus kehittyy siitä, että ihminen on arvostettu, rakastettu, toivottu ja hänen tarpeisiinsa vastataan sensii-

” MONISSA PSYKKISISSÄ HÄIRIÖISSÄ ON TUNNUSMERKINÄ ITSELUOTTAMUKSEN PUUTTUMINEN.

tiivisesti ja häntä katsotaan rakastavin silmin. Häntä hellitään ja rakastetaan, hänestä ollaan iloisia. Häntä ei moitita ja haukuta, häntä ei mitätöidä eikä häpäistä, häntä ei hylätä. Hänelle puhutaan, hänen annetaan ilmaista tunteitaan ja mielipiteitään, häntä rohkaistaan olemaan oma itsensä. Häntä ei manipuloida, hänelle ollaan rehellisiä ja avoimia. Hänestä huolehditaan iän mukaisesti, hänen tarpeisiinsa vastataan ja häntä ei syytetä muiden ongelmista esimerkiksi vanhempien avioliiton ongelmista. Häntä ei jätetä yksin selviämään tunteistaan ja ylivoimaisilta tuntuvista kokemuksista, vaan häntä autetaan ja hänen tunteitaan osataan liennyttää.

Kun ihmiselle syötetään tiettyä minäkäsitystä, hän alkaa vähitellen uskoa siihen ja hylkää muut mahdollisuudet. Meillä on kaikilla ikään kuin sisäinen ääni, joka kertoo meille itsestämme, se on siis yhdistelmä vanhempiemme ja ympäristömme käsityksistä, jonka olemme sisäistäneet.

Meillä on taipumus lokeroida, luokitella, testata ja arvioida ihmisiä. Usein tämä on horoskoopitasoa eikä ymmärrettä, että ihmiset ovat paljon monimutkaisempia olentoja kuin jokin yksinkertainen piirre. Jokainen on omanlaisensa persoonallisuus, jonka soisi kehittyvän ja kasvan rakentavassa ja kannustavassa ilmapiirissä.

Kuunnellaanpa hetki omaa sisäistä käsitystä itsestämme. Olen hyvä, reipas, ahkera ja rakastettava vaiko tyhmä, laiska ja epäluotettava. Yleensä ihmisen käsitys itsestään on jotakin tältä väliltä. Mikäli käsitys itsestä painottuu negatiiviseen suuntaan, olisi asialle syytä tehdä jotakin.

Mietitäänpä myös hetki, mitä ajatlemme omista lapsistamme. Ahkeria, ihania, lahjakkaita, ihmisrakkaita ja positiivisia aarteita vai tyhmiä, laiskoja, lahjattomia, vihaisia kerskureita. Tämä aikuisten käsitys lapsestaan sisäistyy ihmisen omaksi kuvaksi itsestään. Sitä onkin vaikeampaa muuttaa.

On erittäin keskeistä, että uskomme ja luotamme lapsiimme, kannustamme ja kiitämme, annamme heidän tuntea monenlaisia tunteita ja elää rakastavassa ilmapiirissä. Meillä olisi hyvä olla niin sanottu kasvun ajattelutapa eli, että aina oppii. On hyvä nähdä itsensä oppivana ja kehittyvänä ihmisenä, jossa on paljon potentiaalia piilossa.

KEHITYSMYRSKYSTÄ IDENTITEETTIIN

Nuoruudessa rakentuu identiteetti, silloin siirrytään lapsuudesta aikuisuuteen.

Keho kasvaa aikuisen mittoihin ja nuoren on muodostettava uusi käsitys ruumiistaan, uusi kehonkuva. Aluksi ja

matkan varrella on monenlaista epävarmuutta ja epäluotamusta uuteen outoon ruumiiseen. Monet ulkonaiset asiat muun muassa mainonta ja vallitsevat nais- ja mieskäsitukset sekä -ihanteet saavat meidät epäilemään itseämme ja riittävyttämme sekä kilpailemaan toisten kanssa suosiosta.

Ajattelutoiminnot kehittyvät siten, että nuori pystyy käsitteellisempään ja monimutkaisempaan ajatteluun, joka ensin on hyvin musta-valkeaa, mutta muuttaa vähitellen monien asioiden suhteellisuudeksi. Nuori saattaa itekin ihmetellä varhaisaikuisuudessa sitä, että nuorempana hän koki vanhempansa hyvin tyhminä ja nyt nämä näyttävät viisastuneen muutamassa vuodessa valtavasti. Monille vanhemmille oma keho ei ole tuttu ja siksi voi olla vaikeaa hyväksyä ja ymmärtää minkälaisessa suuressa muutoksessa oma nuori on ja mitä hän mahtaa ajatella ja tuntea.

Nuoruudessa yksilö rakentaa identiteettiään lapsuuden minäkäsityksen pohjalta. Hän ymmärtää oman roolinsa sosiaalisissa suhteissa, ajattelee maailmankuvaansa ja sitä, mitä mieltä juuri hän on eri asioista ympärillään. Hän haluaa kehittää itseään ja hänellä on tavoitteita, hän muodostaa käsityksen ihanneminästään.

Tässä kaikessa sosiaalinen ympäristö tulee koko ajan tärkeämmäksi. ”Seura tekee kaltaisekseen” on sanontana melko paikkansa pitävä. Nuori hakee samaistumismalleja ympäriltään ja päästäkseen irti vanhemmistaan, hän ottaa hyvinkin kaukaa malleja, jolloin vaarana on ajautua epäsosiaalisille teille uhmaamaan vaikkapa koko yhteiskuntaa. Nuori voi joutua väärille raiteille hakeutuessaan identiteetti-hämmennyksen tiimoilta sellaiseen seuraan, joka ei tee hyvää kellekään. Joskus jengiin kuuluminen ja sieltä saatu tuki ja arvostus nuoren itseluottamukselle, voi hämätä nuorta siten, ettei hän voi irtautua joukosta. Tällaisessa tilanteessa monet vanhemmat ovat suuressa ahdingossa ja neuvottomia.

Nuoruudessa käydään läpi identiteettiä eli minuutta, ihmissuhteita eli toisten kanssa olemista ja ideologiaa eli ajatuksia maailmasta, oikeudenmukaisuudesta, työstä, vapaudesta, perheestä, parisuhteesta ja niin edelleen. Tämän nuoruuden kehitysmyrskyn seurauksena pitäisi muotoutua jonkin asteinen käsitys itsestä; itsetuntemusta, itseluottamusta ja itsearvostusta.

Heikko itseluottamus ja -arvostus ovat yhteydessä muun muassa päihteiden liikkakäyttöön, työssä uupumiseen ja sosiaaliseen ahdistukseen. Kun ympäristön vaatimukset ja yksilön suoritukset ovat ristiriidassa, paine käy kohtuuttoman suureksi ja seurauksena voi olla pakeneminen, taistelu tai eristäytyminen ja todellisuuden kieltäminenkin. Kun minä on uhattuna, äärimmäinen keino voi olla jonkun toisen identiteetin omaksuminen.

Kannattaa miettiä mihin oma itseluottamus perustuu. Onko se rakentunut vaikkapa ulkonäön perustalle. Huomiomme kiinnitetään yhä enemmän ulkonaisiin seikkoihin, laihuuteen, implanteihin, kasvojen ja muun kehon nuorennuksiin, ripsiin, huuliin. Entistä eroottisempi naismalli tekee tuloaan yhä nuorempien tyttöjen ihanteeksi. Meidät saadaan helposti uskomaan, että nuoruus ja kauneus ovat välttämättömiä avuja ja myös kaikkien tavoitettavissa. Näinhän ei taida olla.

Itsetunnon olisi siis hyvä rakentua vaikkapa vanhanaikaisille hyveille kuten rehellisyys, auttavaisuus, muiden huomioiminen, epäitsekkäisyys ja niin edelleen. Onnellisuustutkijat ovat huomanneet, että ne ihmiset, jotka noudattavat tämän kaltaista etiikkaa elämässään ovat myös onnellisia.

THL:n tutkimuksen mukaan 40 prosenttia nuorista kokee seksuaalista häirintää, jolloin altistutaan ikään kuulumattomalle seksuaalisuudelle, nimitellään, esitetään kommentteja kehosta ja sukupuolesta, on seksuaalista ehdotetta tai ahdistelua. Tällainen on omiaan laskemaan nuoren itsetuntoa ja itsearvostusta ja muovaamaan minäkäsitystä kielteiseen suuntaan. Vanhempien, opettajien ja terveydenhoitajien tulisi olla lähellä ja käytettävissä sekä kiinnittää erityistä huomiota näihin tilanteisiin. Myös auttavia puhelemiä, joihin voi soittaa nimettömästi, tulisi olla enemmän.

TIETOISTA KEHITTÄMISTÄ

Itseluottamusta, itsetuntemusta ja itsekunnioitusta voi kehittää ihan tietoisesti. Olemme tosin usein tapojemme orjia ja muutosvastarinta on kovaa, koska muutos on siirtymistä epämiellyttävyyalueelle ja kukapa sitä haluaisi. Turvallinen vaikeus on mukavampaa kuin turvaton helppous.

Kehittämiseksi pitää antaa aikaa ja suhtautua siihen pitkäkestoisena projektina. Aivan ensimmäiseksi on vakuutettava itsensä ja puhuttava itsensä kanssa siitä, miksi juuri tämä muutos olisi tärkeää ja mitä saan itselleni, jos jaksan kamppailla näiden asioiden kanssa.

Ihmisen on perustaltaan helppo rakastaa, arvostaa ja kunnioittaa itseään, jos hän on itse tullut kohdelluksi siten. Siksi ennaltaehkäisevässä toiminnassa aivan raskaudenajasta alkaen, kiinnitetään huomiota vanhempien tietoiseen käsitykseen tulevasta lapsestaan ja samalla käsitykseen itsestään. Puhutaan siitä, miten vanhempi kokee tulleen kohdelluksi lapsena ja minkälainen käsitys hänellä on itsestään. Vähitellen puhutaan myös tulevasta lapsesta ja hänen kohdistuvista odotuksista, toiveista ja peloista. Miten aikoo suhtautua, miten hoitaa, miten selviytyä vaikeuksista, miten ottaa vastaan lapsensa erilaisuus. Näin päästään sanoittamaan itseluottamuksen, itsetuntemuksen ja itsensä arvostamisen osatekijöitä. Ei voi puhua asioista, jos niille ei ole käsitteitä.

” IHMISEN ON PERUSTALTAAN HELPPO RAKASTAA, ARVOSTAA JA KUNNIOITTA A ITSEÄÄN, JOS HÄN ON ITSE TULLUT KOHDELLUKSI SITEN.

Samalla lailla yksilö voi kehittää itsessään itsetiedostusta. Voi mennä johonkin ryhmään, jossa tutkiskellaan omaa persoonallisuutta, voi mennä yksilöterapiaan, lukea kirjallisuutta ja itsehoito-oppaita - keinoja on monia. Vaikka ei siis olisikaan häiritseviä oireita, kuten ahdistuneisuutta, masennusta, pakko-oireita, pelkoja ja mielialan heilahtelua, voi kehittää itseään ja itsetuntemustaan. Perusteluna sille voisi olla mukavamman tuntuinen elämä, onnellisuus ja muiden kanssa toimeen tuleminen paraneminen, ehkä vanhemmuudessa ja puolisona olemisessä olisi myös kehi-

tettävää. Kun ihminen on tyytyväisempi itseensä, hän jak-
saa toisia ihmisiä enemmän ja ymmärtää, hyväksyy sekä
tiedostaa omat rajansa ja mahdollisuutensa päästä pois it-
selleen ylivoimaisesta tilanteesta.

Vahvuuteenkin voi sairastua siten, että jotkut ihmiset aut-
tavat muita oman itsensä kustannuksella. Tällöin itsetun-
tomme ruoskii meitä aina vain uusiin suorituksiin eikä
mikään tunnu riittävän. Tämä on salakavalaa itsensä uu-
vuttamista, jossa ei kehdetä ajatella itseä omine tarpeineen
eikä ehkä sallitakaan itselle mitään. Marttyyrin kruunu
jatkuva raatamisesta voi myös houkutella. Tässä tapauk-
sessa onkin mietittävä itsetuntoa ja itsetuntemusta, ja aloi-
tettava rohkeasti oman itsensä kuuntelemisesta ja hoidosta.
Muilta ihmisiltä tuleva rakastaminen, suvaitseminen,
kannustus ja rohkaisu auttavat aina. Heikko itsetunto ja
itseluottamus johtavat helposti alisuorittamiseen elämäs-
sä. Jatkuva itsensä alentaminen ja omien kykyjensä epäily
lamaavat ihmisen ja hän ei uskalla aloittaa eikä innostua
epäonnistumisen pelossa. Toiset ihmiset voivat rohkaista.
Vanhemmilla on erityinen velvollisuus rohkaista, kannus-
taa ja poistaa epäonnistumisen pelkoa, jolloin yrittää voi
aina - on vain oppimista, ei virheitä.

Aikuisena voi kokeilla omia kykyjään. Näin moni on saanut
itsestään esille aivan uusia puolia ja huomannut, että osaa
ja pystyy kaikenlaiseen, kunhan itse motivoituu tekemään
töitä asioiden eteen. Kannusta itseäsi ja muita luottamaan ja
arvostamaan itseensä ja tekemään niitä asioita, joita haluaa.
Meillä on sosiaalinen verkosto, josta saamme myös ver-
taistukea ja lohtua. Voimme myös avoimesti keskustella
kaikenlaisista asioista, tässäkin tapauksessa muut auttavat
meitä ja saamme näkemystä omiin asioihimme. Monissa
tutkimuksissa on todettu, että yhteisöllisyys auttaa ja tukee
meitä elämän jokaisessa vaiheessa. Voisimme siis mielihy-
vin olla mukana useammassakin ryhmässä, jossa meistä tu-
lisi esille eri puolia ja näin itsetuntemuksemme ja itsetun-
tomme vahvistuisi.

ITSEÄÄN TOTEUTTAVA ENNUSTE

Mikäli itsetunto, itseluottamus ja itsekunnioitus ovat josta-
kin syystä retuperällä, voi niitä paikata pitkin elämää, kun-
han ensin tiedostaa asian ja tekee sitten selkeät tavoitteet
itselleen.

Voimme kertoa itsestämme uuden tarinan itsellemme, jos-
sa onnistumisia, hienoja ja hyviä puolia korostetaan
ja muistellaan. Itsetuntoa ja -arvostusta voi näin jälkeen-
päin hieman tukea. Käännämme huomiomme positiivisiin
asioihin sen sijaan, että olemme urautuneet huonommuu-
den ja alemmuuden tunteeseen.

Tapahtuu itseään toteuttava ennuste. Jos uskot pärjääväsi,
niin saattaa myös käydä. Ota siis itsensä toteuttavaksi en-
nusteeksi luja usko itseesi, ajatteluusi, tunteisiisi ja tavoit-
teisiisi. Tunteet kertovat meille, mitä elämäämme kuuluu,
elämmekö sellaista hyvää elämää kuin haluamme. Tarkas-
tele omia arvojasi, mitä painotat elämässä, mitä arvostat ja
minkä eteen jaksat tehdä töitä. Puhu näistä asioista jonkun
kanssa.

Kun löydät omat arvosi ja näkemyksesi elämästäsi, aloita
järjestelemällä käytännön asiat tuon suuntaisesti. Hyvin

pienin askelin kannattaa aloittaa. Itsetunto ja itseluotta-
mus nousevat, kun saat tehtyä asioita, joita arvostat ja kun-
nioitat. Mieti myös omat rajasi eli mitä et halua itsellesi
tapahtuvan ja minkälaisessa ilmapiirissä et halua olla sekä
mihin et missään tapauksessa alistu.

Itsetunto ja omanarvontunto laskevat, jos ihmistä ei kuun-
nella eikä oteta huomioon päätöksenteossa. Tasa-arvo ja
oikeudenmukaisuus ovat myös hyvän itsetunnon ja itsear-
vostuksen perustalla. Aina voi sanoa itselleen: "Olen riittä-
vän hyvä asioissa, joista olen vastuussa, otan muut tarpeeksi
huomioon ja tiedän omat oikeuteni ja velvollisuuteni".

Terveellä itsetunnolla varustettu ihminen kykenee kestä-
mään pettymyksiä, suvaitsemaan erilaisia ihmisiä ja tun-
temaan empatiaa muita ihmisiä kohtaan. Hän on luova ja
käyttää erilaisia ratkaisutapoja eikä pelkää nolaamista ja
epäonnistumista.

Elämä ja omat kyvyt olisi hyvä nähdä kehitysvaiheina. On
kivaa löytää uusia puolia itsestään, on hauskaa oppia muilta
ja muiden kanssa, on kivaa etsiä itsestään uutta ja huomata,
että entuudestaan vastenmielinen asia onkin nyt tärkeä.
Ihmisenä kehittyminen on mielenkiintoista ja antaa uuden
näkökulman ihmissuhteisiin. Vanhat ennakkokäsitykset
kannattaa purkaa ja uskoa itseensä ja muihin. ■

Teatteri ja seurakunta AVASIVAT OSALLISUUDEN KIUSATULLE

TEKSTI JA KUVAT: MIRKKU HALONEN

Anne kärsi kiusaamisesta kolmannelta luokalta lukioon saakka. Sosiaalisesta tytöstä tuli vetäytyvä. Oppimisvaikeudet lisäsivät opintien kivisyyttä. Nyt Anne on nuori aikuinen nainen, joka on valmistumassa jo kolmanteen ammattiinsa. Teatteriharrastus on tuonut mukanaan paljon ystäviä ja vahvan vastuksen synkille ajatuksille. Roolityö antaa välineitä omien ajatusten työstämiseen.

Koulunkäyntinsä pienen eteläpohjalaisen paikkakunnan kyläkoulussa aloitti iloinen, puhelias ja sosiaalinen tyttö. Kolmannen luokan aikana jokin muuttui. Annesta tuli koulukiusattu, ja kiusaaminen seurasi häntä ala-asteelta koko peruskouluajan aina lukioon saakka.

Anne saattoi viettää koulupäivän välitunnit seisoen yksin pihalla. Hän koki, että tietty kohta koulun pihaa oli turvapaikka. Turvapaikassa oli selän takana koulun seinä. Edessä Annen ja muun maailman välissä oli pylvä, yksi metallipilareista, jotka kannattelevat koulun sisäänkäynnin katosta. Turvapaikka ei tarjonnut suojaa, mutta mahdollisuuden olla rauhassa.

SUURET KIVET NÄYTTÄMÖNÄ

Joinakin päivinä sisäänkäynnin pylväikkö sai toisen roolin. Silloin Annekin oli mukana pihaleikissä nimeltään pylväshippa. Niinä hyvinä päivinä muun muassa leikittiin koulun pihan kumpareilla kukkulan kuningasta.

Tuulisella säällä tuulen voimaan saattoi melkein nojata. Lapset seisoivat koulun pihan korkeimmalla kohdalla kädet levällään ja antoivat tuulen kannatella.

Toinen hyvien päivien leikkipaikka löytyi koulurakennuksen takaa. Siellä olivat suuret kivet. Niiden tehtävänä välituntien puuhissa oli olla teatterin näyttämö, jolle yhdessä keksittiin esitettävää.

Kivien takana tontin rajalla oli suuri, mutta kuiva oja. Kivien taakse pystyi kätkeytymään ja ojaa pitkin poistumaan piilossa niinä koulupäivinä, jotka olivat vähemmän hyviä päiviä. Vaikka Anne osallistui muiden oppilaiden mukana välituntien touhuihin eikä kiusaamista ilmennyt jatkuvasti, vaani se aina taustalla ja tuli näkyväksi.

Anne saattoi esimerkiksi kuulla erään samaa koulua käyvän tytön puhuvan itsestään pahaa, vaikka oli pitänyt tyttöä jopa kaverinaan. Ilkeiden sanojen lisäksi kiusaaminen ilmeni syrjimisellä ja eristämisenä.

Miksi juuri Anne joutui kiusatuksi, ja miksi kiusaaminen alkoi? Aikuisena hän voi pohtia näitä kysymyksiä rakentavasti, syyllistämättä ikävistä asioista itseään tai muita.

MATKAT ISÄN KANSSA

Annen koulutien ylle piirtyy 1990-luvun laman pitkä varjo. Hän on syntynyt vuonna 1994, lähellä laman kaikkein ankeinta aikaa. Kotiväki ei ollut päässyt talouden taantumasta nousemaan vielä vuosituhannen taitteen tienoilla.

- Emme olleet mitenkään rikkaita ihmisiä. Molemmat vanhempani olivat olleet pitkään työttöminä, Anne kertoo.

Sen, miksi kiusaaminen alkoi kolmannen luokan aikana, Anne arvelee johtuvan lähestyvistä teini-iästä. Lasten välittömyys oli vaihtumassa teinien ihmissuhdepeliin, jossa

” KUSAAJALLA VOI OLLA SISÄLLÄÄN VAIKEITA ASIOITA, VAIKKA KAIKKI NÄYTTÄÄ PÄALLE HYVÄLTÄ.

paikkaa laumassa ja ikätovereiden hyväksynnän auringossa etsitään ja näytetään julminkin keinoin. Siinä paineessa aiemmin sosiaalisesta Annesta tuli hiljainen ja vetäytyvä.

Annen kannalta koululaisten vertaisryhmässä ulkopuoliseksi leimaaviin seikkoihin kuului se, että hän vietti suuren osan oppitunneista erityisopettajan kanssa. Äidinkielen, matematiikan ja englannin oppiminen oli vaikeaa, mutta kahdestaan erityisopettajan ohjauksessa, vaikeuksia tuottavien aineiden opiskelu sujui paremmin kuin luokassa muiden oppilaiden kanssa.

- Minulla on lukihäiriö. Siksi en opi kieliä samalla tavalla kuin muut oppivat.

Kotona Anne kertoi kiusaamisesta mieluummin isälleen kuin äidilleen. Anne kertoo, että hänen äidillään oli periaatteena ”kulmat kunnossa”. Sen vuoksi vaikeista asioista enimmäkseen vaiettiin omankin perheen kesken. Isän päämääränä taas oli pitää perheensä pystyssä.

Annen isä otti kiusaamisasiasta yhteyttä kouluun. Mäntävaa vaikutusta yhteydenotolla ei ollut. Sen sijaan oli hienoa päästä isän kanssa työmatkalle. Silloin tällöin isä ilmoitti, että tyttö ei tule kouluun, vaan lähtee hänen mukaansa reissuun.

Isän työhön meklarina liittyi vanhan tavaran ostaminen ja myyminen. Näissä merkeissä tytär pääsi mukaan kiertämään kotimaata. Matkat isän kanssa tarjosivat Annelle pakopaikan ahdistavasta tilanteesta koulussa.

Matkamuistoksi jäi myös viehtymys elämää nähneisiin esineisiin ja kotimaan matkailuun. Nykyään Annen saatavaa tavata tekemässä löytöjä kirpputoriostoksilla. Hänen autonsa mittariin kertyy vuosittain melkoisesti kilometrejä. Usein matkan kohteena on autoilevan musiikinystävän suosikkeihin kuuluvan kotimaisen iskelmäbändin keikka.

AJATUKSISSA ARMOLLISUUS

Kun Anne tarkastelee kouluaikeiden rankkoja kokemuksia, nuoren aikuisen elämäkokemus ja ymmärrys nykyisen elämäntilanteen ja vaikeiden vuosien välissä, on ajatuksiin noussut armollisuus itseä ja muita kohtaan.

- Kiusaajalla voi olla sisällään vaikeita asioita, vaikka kaikki näyttää päälle hyvältä, hän muistuttaa.

Anne on oppinut ymmärtämään myös oman äitinsä suhtautumista kiusaamiseensa. Äidilläkään asiat eivät olleet silloin hyvin.

Kristillinen elämäkatsomus tuo omalta osaltaan armollisuutta ajatteluun.

- Olen kasvanut lapsesta saakka kristilliseen arvomaailmaan. Vietin paljon aikaa tätini ja isoisäni kanssa. Isoisä oli saarnamies.

Annen entisen ala-asteen naapurina on toinen tutuksi tullut talo, kylän rukoushuone. Siellä Anne kävi tätinsä seurassa. Seurakunnasta tuli Annelle merkittävä yhteisö rippikoulun myötä. Sitä kautta hän sai ystäviä sekä oman tukiverkoston ripari-isoisista ja työntekijöistä.

- Seurakunnassa kysyttiin ensimmäistä kertaa, mitä minulle oikeasti kuuluu.

Anne on ollut nyt kahdeksan vuoden ajan mukana seurakunnan työssä, sekä vapaaehtoistehtävissä että palkattuna työntekijänä. Aktiivisen roolinsa hän kokee kiitollisuudenvelan maksamiseksi, antamalla eteenpäin samanlaista hyvää, jota on itse saanut kokea. Erityisen suuri kiitollisuus Annella on mielessään seurakunnan nuorisotyöntekijää kohtaan.

Seurakuntaan sijoittuvat myös Annen lähitulevaisuuden suunnitelmat työelämän osalta. Hän valmistuu suntion monipuoliseen ammattiin.

KIRJOITTAMINEN AVASI SUHTEEN KIELEEN

Suntion ammattitutkinto on Annelle jo kolmas ammattiin valmistuminen. Lukio vaihtui lähihoitajaopintoihin. Anne valmistui lähihoitajaksi vuonna 2014. Puolisen vuotta alan töissä aherrettuaan hän päätti palata opintojen pariin. Tällä kertaa tavoitteena oli merkonomi tutkinto ja valmistumisen aika koitti 2017.

- Lähdin lukioon päästäkseni pois kotoa, pohtii 16-vuotiaasta omillaan asunut, nyt 24-vuotias nuori nainen.

Oppimisvaikeudet tekivät lukiossa opiskelemisesta raskasta, mutta äidinkieleen avautui aivan uudenlainen suhde kirjoittamisen kautta. Lukihäiriö ei ollut enää esteenä, kun luova nuori nainen ryhtyi kirjaamaan ajatuksiaan paperille.

” SEURAKUNNASSA KYSYTTIIN ENSIMMÄISTÄ KERTAA, MITÄ MINULLE OIKEASTI KUULUU.

” ENHÄN MINÄ VOI TAPPAA ITSEÄNI, KOSKA NÄYTELMÄPROJEKTI ON KESKEN!

- Onneksi meillä oli hyvä äidinkielen opettaja. Innostuin kirjoittamisesta, Anne kiittää.

Nykyään hän ilmaisee ajatuksiaan omin sanoin ja kuvin Justisti-profiilissaan Facebookissa.

Koulussa matematiikan oppiminen oli tuottanut vaikeuksia, mutta ammatillisiin opintoihin kuuluvat laskutehtävät sujuivat paremmin. Sen sijaan ryhmätöiden tekeminen tuntui ylivoimaisen vaikealle. Anne oli torjuttuna ja kiusatuna tottunut vetäytymään ja halusi mieluummin työskennellä yksin.

Ryhmätyö on lähihoitajien opinnoissa hyvin paljon käytetty opiskelun menetelmä aina lopputyötä myöten. Siksi Annen oli neuvoteltava varsin paljon opettajiensa kanssa halutessaan oppia asioita mieluummin yksilö- kuin ryhmätyöskentelyn menetelmin.

TUSKALLISTEN TUNTEIDEN KANSSA VOI ELÄÄ

Nuoruusvuosistaan asti Anne on kärsinyt masentuneisuudesta ja paniikkihäiriöstä. Nämä ongelmat ovat ajoittain läsnä nykyäänkin, mutta hän ei ole halunnut niihin lääkettä vaan on päättänyt opetella elämään tuskallistenkin tuntemusten kanssa.

Harrastajateatterista on tullut vahva vastus synkille ajatuksille.

- Enhän minä voi tappaa itseäni, koska näytelmäprojekti on kesken!

Annen vapaa-aika varsinkin kesäisin rytmittyy useiden harrastajateatteriprojektien tahtiin. Nykyisen kotikaupunkinsa lisäksi Anne on usein nähty ja haluttu esiintyjä naapuripaikkakuntien harrastajalavoilla.

Teatterin lumo oli syynä Annen lukio-opintojen jatkamiseen vielä koulun mittavan näytelmäprojektin verran. Lukion nuoret toteuttivat taitavasti kunnianhimoisen musiikinnäytelmän.

Teatteriharrastus on tuonut mukanaan joukon monen ikäisiä ystäviä. Harrastusryhmään kuulumisen myötä on avautunut osallisuuden kokemuksia.

- Olen saanut rooleja, joiden kautta olen voinut työstää omaa elämäni.

Työkaluja tähän ovat tarjonneet niin täysin omalle sen hetkelle ajatusmaailmalle vastakkaiset roolit kuin roolihenkilöt, joiden nahkoihin asettuessa on ollut paikallaan kutsua avuksi oman mielen mustempaa puolta.

- Maalaishäät -näytelmän onnellinen morsian ei todellakaan sopinut omiin ajatuksiini silloisessa elämäntilanteessani. Ilkeä akka toisessa näytelmässä oli rooli, jonka koin terapeuttisena. Sain käyttää siihen työkaluna omaa pitkäaikaista pahaa oloani. ■

KÖYHYYS LISÄÄ RISKIÄ TULLA KIU SATUKSI KOULUSSA

Moni suomalainen nuori lähtee koulutielleen vähävaraisesta kodista. Kokemukseen köyhyydestä liittyvät usein kokemukset kiusatuksi tulemisesta. Niukan toimeentulon perheessä kasvavan koululaisen riski joutua koulukiusatuksi on suurempi kuin hyvätuloisessa perheessä varttuvalla ikätoverilla. Pelastakaa Lapset ry haluaa, että varallisuuserot otetaan huomioon kouluissa. Järjestön Lapsen ääni -tutkimus selvittää kolmen vuoden välein lasten elinoloihin liittyviä asioita. Lapsen ääni 2018 -kyselyn teemana olivat vähävaraisuuteen ja kiusaamiseen liittyvät kokemukset erityisesti kouluympäristössä.

TEKSTI: MIRKKU HALONEN

KUVAT: PEXELS

Vähävaraisuus altistaa koulukiusaamiselle. Vähävaraiseksi perheensä kokevista lapsista 68,7 prosenttia kertoi joutuneensa ala-asteen aikana kiusatuksi. Hyvin toimeentulevista perheistä selvästi pienemmällä osuudella, 40 prosentilla lapsista, oli kokemusta kiusattuna olemisesta alakoulussa.

Kiusaamiselle oli antanut aiheen muun muassa se, että lapsella ei ollut yhtä hienoja teknisiä laitteita, kuten puhelinta tai yhtä kalliita vaatteita kuin koulutovereillaan. Kiusaaminen ilmeni muun muassa ulossulkemisena, haukkumisena, vähättelynä tai huuteluna.

Tutkimuksen vastaajista 22 prosenttia tiesi koulustaan jonkun, jota on syrjitty tai kiusattu köyhyyden takia.

Kiusaaminen jättää kipeän jäljen. Kiusatuiksi tulleet nuoret kertoivat kärsineensä muun muassa ahdistuneisuudesta ja unettomuudesta. Kiusaamisen tai syrjimyksen vaikutukset tuntuivat kielteisinä vaikutuksina mielenterveyteen sekä koulunkäynnin motivaatioon ja koulumenestykseen. Kiusatut tai syrjityt nuoret kertoivat myös kokeneensa yksinäisyyttä.

YHDEN HUOLTAJAN PERHEISTÄ KOLMANNES KÖYHIÄ

Näin kertoo Lapsen ääni 1918 -tutkimus. Lapsen ääni on Pelastakaa Lapset ry:n kolmen vuoden välein kokoama selvitys lasten elinoloihin liittyvistä asioista. Vuoden 2018 kyselyn teemana olivat vähävaraisuuteen ja kiusaamiseen liittyvät kokemukset erityisesti kouluympäristössä.

Pelastakaa Lapset ry:n Lapsen ääni 2018 -tutkimukseen vastanneista lapsista ja nuorista 15 prosenttia kokee elävänsä köyhässä tai melko köyhässä perheessä. Yhden huoltajan perheissä kokemus köyhyydestä kaksinkertaistui: kotinsa köyhäksi tai melko köyhäksi määritteli 29 prosenttia yhden huoltajan perheissä varttuvista vastaajista.

Tämän vuoden kysely suunnattiin 13-17-vuotiaille. Siihen vastasi reilut 1700 nuorta.

Vastaajista valtaosa (63 prosenttia) opiskeli kyselyyn vastatessaan peruskoulun yläasteella. Alakoulun oppilaita vastaajista oli yhdeksän prosenttia. Vajaa kolmannes vastanneista, 27 prosenttia, opiskeli toisella asteella joko ammattikoulussa tai lukiossa. Jossakin muussa oppilaitoksessa tai kokonaan opintojen ulkopuolella oli pari prosenttia vastanneista.

Vastaajista 55 prosenttia oli tyttöjä ja 42 prosenttia poikia. Kaksi prosenttia vastaajista määritteli sukupuolekseen vaihtoehdon muu. Kysely toteutettiin verkossa koulun lukuvouden päättymisen tienoilla touko-kesäkuun vaihteessa.

AIKUISTEN TULEE HUOMATA

Pelastakaa Lapset ry muistuttaa, että kiusaamisen ja syrjinnän kohteiksi joutuneille on tärkeää tarjota riittävästi tukea, myös kiusaamistilanteen päättymisen jälkeen. Tutkimuksessa vaaditaan riittäviä resursseja lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin.

Kiusattujen nuorten kertomuksissa korostui kokemus, että opettajat ja muut kouluympäristön aikuiset eivät ota kiusaamiskertomuksia tosissaan tai huomaa kiusaamista ja syrjimistä. 38 prosenttia tutkimukseen vastanneista nuorista arvioi, että kouluissa työskentelevät aikuiset eivät puutu kiusaamiseen tarpeeksi.

Opettajien tulisi uskoa ja kuunnella oppilaiden kertomuksia huonosta kohtelusta. Kokemuksia kiusaamisesta ei saa vähätellä. Tutkimus osoittaa, että aikuisten tulee puuttua herkemmin kiusaamiseen kouluissa ja puhua nuorten kanssa, mikäli herää epäily epäasiallisesta kohtelusta.

Moni vastaaja koki, että opettajilla on liian vähän aikaa ja mahdollisuuksia kiusaamisen ehkäisemiseen ja kiusaamiseen puuttumiseen. Nuoret pitivät myös esimerkiksi kuraattoreiden ja terveydenhoitajien roolia tärkeänä kiusaamisen käsittelyssä.

- On syytä huolehtia siitä, että kouluissa työskentelevillä aikuisilla on tarpeeksi aikaa havainnoida nuorten kanssa käymistä, luoda luottamukselliset suhteet nuoriin ja tarvittaessa puuttua kiusaamistilanteisiin. Kiusatun kokemus yksin jäämisestä voi entisestään nostaa kynnystä kertoa kiusaamisesta aikuisille. Siksi kouluissa tulisi varmistaa, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus säännöllisesti puhua kahden kesken aikuisen kanssa kuulumisistaan ja mahdollisista haasteista muiden oppilaiden keskuudessa, tutkimus suosittaa.

MAHDOLLISUUKSIEN PUUTETTA JA HÄPEÄÄ

Perheen niukka toimeentulo näkyy koululaisten vastaus-ten mukaan arjen valinnoissa mahdollisuuksien puutteena. Matkustamiseen ei ole varaa. Osa perheistä joutuu tinki-mään päivittäistavaraostoksilla käymisestä tai tarpeellisista terveydenhoitoon liittyvistä kuluista. Kodeissa oli puutetta jopa ruoasta.

Liki neljännes köyhäksi tai melko köyhäksi perheensä kokevista vastaajista on kokenut perheen taloudellisen tilanteen vaikuttavan mahdollisuuksiinsa käydä koulua.

Tutkimukseen vastanneet ovat myös kertoneet tuntevansa huolta ja murheita perheen toimeentulosta, jopa syylli-

Opettajilla on liian vähän aikaa ja mahdollisuuksia kiusaamisen ehkäisemiseen ja kiusaamiseen puuttumiseen.

” TUTKIMUKSEN VASTAAJISTA 22 PROSENTTIA TIESI KOULUSTAAN JONKUN, JOTA ON SYRJITTY TAI KIUSATTU KÖYHYEDEN TAKIA.

syyttä siitä, että huoltajille aiheutuu kustannuksia nuortensa henkilökohtaisista kuluista, kuten harrastuksista, koulutarvikkeista tai vaatteista.

Lukiassa opiskeleva vastaaja koki syyllisyyttä siitä, että hänen opinnoistaan koituu suurempia kuluja kuin ammatillisen koulutuksen valinneiden sisarusten koulutuksesta.

Vapaa-ajan viettoon vähävaraisuus vaikuttaa merkittävästi. Yli puolet köyhiksi perheensä kokeneista kertoi joutuneensa jäämään osattomiksi vapaa-ajan aktiviteeteista tai harrastuksista. Vastaajat kertoivat joutuneensa kieltäytymään ikätovereidensa yhteisistä riennoista, esimerkiksi elokuvissa käynnistä kaveriporukan kanssa. Nämä tilanteet saattoivat hävettää, joten kavereille ei välttämättä kerrottu rahapulasta, vaan keksittiin sopiva hätävalhe.

Jopa 30 prosenttia kyselyyn vastanneista kertoi kokeneensa, ettei kuulu joukkoon siksi, että perheen taloudellisen tilanteen vuoksi johonkin ei ollut varaa. Rahasta puhuminen koettiin vaikeaksi. Siksi kokemuksiin köyhyydestä liittyy häpeän tunteita ja tarvetta vaieta tilanteesta tai salailla sitä.

Vastauksista käy ilmi, että köyhiksi koettujen kotien kasvatit saattoivat hävetä perheensä autoa tai kokea piinalliseksi kutsua kavereita kotiin, jonka sisustus paljastaa asukkaidensa taloudellisesti niukan tilanteen.

Digitaalisten laitteiden käyttäminen opiskelussa aiheuttaa taloudellisia paineita, mikäli opinnoissa käytetään oppilaiden omia laitteita. Kaikilla ei ole varaa tiedonhaussa tarvittavaan hienoon älypuhelimien. Vaatimattoman puhelimen omistaja joutuu silloin opiskelutovereiden silmissä ikävään tilanteeseen.

Tutkimukseen vastanneista 13 prosenttia kertoi tietävänsä koulussaan kiusatun tai syrjityn jotakuta siksi, että kiusatulla ei ole ollut varaa koulutarvikkeisiin.

TOISEN ASTEEN MAKSUTTOMUUS AGENDALLA

Monet vähävaraisten perheiden nuorista ovat huolissaan toisen asteen opintojen kustannuksista. Lukion ja ammatillisten opintojen oppimateriaalien ja välineiden hankkiminen saattaa lisätä perheiden rahahuolia tai pakottaa perheen tinkimään muista tärkeistä kuluistaan.

Toisen asteen opintojen aito maksuttomuus on Pelastakaa Lapset ry:n agendalla. Vaikka lukiolainen tai ammattiin opiskeleva useimmiten välttyykin varsinaisilta lukukausimaksuilta, ovat oppikirjat sekä muut opinnoissa tarvittavat materiaalit ja välineet maksullisia. Ne nuori itse tai hänen perheensä joutuu kustantamaan.

Pelastakaa Lapset ry näkee opintojen kustannukset suurena epätasa-arvoisuutta aiheuttavana ja nuorten tulevaisuuden valinnan mahdollisuuksia rajoittavana tekijänä.

Toisen asteen maksuttomuudesta opiskelijoille tehty kansalaisaloite sai yli 50 000 allekirjoitusta. Aloite on toimitettu tämän vuoden toukokuussa Eduskunnan käsiteltäväksi.

ERIARVOISUUS PUHEEKSI KOULUISSA

Tutkimukseen vastanneista liki kaksi kolmesta kertoi, että koulussa ei ole lainkaan käsitelty köyhyyttä. Eriarvoisuudesta oli puhuttu useammin. Sitä kertoi koulussaan käsitellyn 69 prosenttia vastaajista.

- Koulussa tulisi paneutua tarkemmin vähävaraisuuteen ja eriarvoisuuteen sekä niihin liittyviin syihin, seurauksiin ja arjen kokemuksiin. Näin voitaisiin osaltaan lisätä lasten ja nuorten tietoa ja ymmärrystä perheiden erilaisista tilanteista, toteaa Pelastakaa Lapset ry.

Liki joka kolmas tutkimukseen vastannut nuori kertoi, että aikuiset koulussa eivät kohtele kaikkia nuoria samalla tavalla. Opettajat suosivat erityisesti yläasteella hyvin pukeutuvia ja rauhallisesti käyttäytyviä oppilaita.

Nuoret kokivat, että opettajien keskuudessa vaikuttavat edelleen ennakkoluulot tai leimaavat käsitykset vähävaraisista nuorista.

- Vaikka valtaosa nuorista kokeekin kouluympäristössä toimivien aikuisten suhtautuvan kaikkiin nuoriin tasa-arvoisesti, on nämä kertomukset otettava vakavasti. Yksikin kokemus syrjityksi tulemisesta, vähättelystä tai ennakkoluuloisesta kohtelusta on liikaa, linjaa Pelastakaa Lapset ry. ■

Lintujen talviruokinta ilahduttaa niin lintuja kuin ruokkijaa

Pihabongailua!

Lintujen talviruokinta on perinteinen ja viihdyttävä harrastus, jonka linnut palkitsevat kotipaikkaukkolaisuudellaan. Talviruokinta auttaa lintuja selviytymään talvesta ja valmistaa niitä kevään pesimäkauteen. Hyvällä ruokintapaikan valinnalla ja oikeanlaisella ruoalla vältetään mahdolliset ongelmat, huolellisesti mietitty ja suunniteltu talviruokinta ilahduttaa niin ruokkijaa kuin lintujakin.

TEKSTI: KATI WIKSTRÖM

KUVAT: KATI WIKSTRÖM JA PEXELS

APUA JA TURVAA

Talviruokintaharrastus mahdollistaa myös lajiseurannan niin talvi- kuin vuositasollakin. On kiintoisaa seurata mitkä lajit ja kuinka monta lajin edustajaa pihalla vierailee, muutuuko vierailijoiden määrä talvien kuluessa, liittyykö ruokavieraaksi uusia lajeja ja niin edelleen. On hauskaa tutustua lajille ominaisiin revii- ja ruokailutapoihin. Ruokintapaikan tapahtumien seurailu on mukavaa talvista puuhaa!

Ruokinta aloitetaan, kun maassa on pysyvä lumi- tai jääpeite, yleensä marraskuussa. Ruokintaa ei lopeteta kesken, koska monille linnuille se on ainoa selviytymiskeino talvesta. Uuden ruokintapaikan löytäminen kuluttaa paljon niiden kallisarvoista energiaa.

Linnut ruokailevat tai etsivät ruokaa käytännössä koko talven valoisan ajan selvittääkseen seuraavasta yöstä ja pakkasista. Satunnaisesta ruokinnasta ei ole niille kuin hetkellistä apua, joten ruokintaa jatketaan, kunnes lumet ovat sulaneet pysyvästi eli noin huhtikuulle.

Kesällä linnut saavat tarvitsemansa ravinnon luonnosta, poikaset tarvitsevat hyönteispitoista ravintoa kehittyäkseen kunnolla. Ihmisten tarjoama yksipuolinen ravinto voi vahingoittaa poikasia ja tuoda mukanaan kehityshäiriöitä ja tauteja. Samasta syystä myös vesilintujen poikasten leipäruokintaa tulisi välttää.

Lintujen ruokintapaikka perustetaan sellaiseen kohtaan, joka tarjoaa linnuille suojaa viimalta ja petoeläimiltä, lähelle puita, pensaita tai muuta vastaavaa kasvillisuutta. Ikkunasta on mukavaa seuralla lintujen talvisia puuhia, mutta ruokintapaikkaa ei kuitenkaan saa perustaa liian lähelle ikkunaa, koska pelästyessään ne saattavat törmätä siihen.

Ruokintapaikkaa ei myöskään kannata sijoittaa sellaiselle alueelle, jossa ihmiset liikkuvat ja puuhaavat paljon. Tuoloin linnut häiriintyvät ja syöminen keskeytyy, ruokarauha se on linnuillakin.

Kerrostalossa asuvien kannattaa harkita yhteisen ruokintapaikan perustamista, sillä omalla parvekkeella ruokailevat linnut voivat häiritä naapureita ja sotkea ulosteillaan seinä. Monilla paikkakunnilla on myös yleisiä lintujen ruokintapisteitä. Samalle alueelle voi sijoittaa useampia pieniä ruokintapisteitä, vähentämään lintujen välistä kilpailua. Jos ruokintapaikan perustaa muualle, kuin omalle tontilleen, tarvitaan siihen maanomistajan suostumus.

Ruokinta-automaatit ovat hyvin suosittuja hygieenisyytensä takia. Taudit voivat levitä, jos linnut pääsevät ulostamaan ruokansa päälle. Jos käytössä on perinteinen lintulauta, kannattaa siihen laittaa vain päiväannoksia ruokaa kerrallaan.

PUHTAUS ON PUOLI RUOKAA

Ruokintapaikka houkuttelee luonnollisesti myös muita näissään olevia vierailijoita, kuten hiiriä, myyriä, oravia ja rottia.

Niiden tuloa ei voi kokonaan estää. Monia puistattaa ajatus rotista taudinkantajina, mutta nämä legendat ovat vahvasti liioiteltuja. Ruokintapaikka vain tuo alueen rotat paremmin näkyville. Lintujen ruokinta on harvoin rottien esiintymisen pääsyy, taajamissa sen sijaan muu ihmistoiminta tarjoaa niille varsin loikoisat elinolosuhteet. Rottien tuloa voi kuitenkin yrittää estää, puhdistamalla ruokintapaikan ympäristöä.

Orava on melkoinen akrobaatti ja myös hiiri on ketterä kiipeilijä. Linnuilta tippuu ruoan murusia ja muutamat lintulajit ruokailevat maassa, joten näin myös rotat ja myyrät saavat osansa.

Tauteja estääkseen kannattaa ruokintapaikka ja sen alusta puhdistaa säännöllisesti. Ruokintalaitteet puhdistetaan kuumalla vedellä ja astianpesuaineella silloin tällöin. Käsienvuorokäsi pesu on hyvä ottaa rutiiniksi aina ruokintapaikalla vierailun jälkeen - hyvä hygienia estää tauteja myös kotioiloissa.

Mikäli ruokintapaikalla on kuolleita tai sairaita lintuja eli linnut kyhöttävät omissa oloissaan pörröisinä, eivätkä pakene ihmistä ja syövät heikosti, on syytä puhdistaa koko ruokintapaikka ja pitää pieni tauko ruokinnassa seuraavan lauhan kelin aikana.

Runsasenergiapitoisilla ruoilla linnut selviävät talven yli. On toki klassista heitellä linnuille leivänmuruja, ne täyttä-

vät ainoastaan vatsat, mutteivät anna linnuille paljon kaittavaa energiaa.

Runsaasti energiaa sisältäviä talviherkkuja ovat muun muassa kuoritut auringonkukan siemenet, kuorimiseen menee linnuilla paljon energiaa ja kuoret roskaavat. Murskatut maapähkinät maistuvat myös niille ja kauran siemenet sekä hirssi. Talipalloista ja -pötkylöistä poistetaan niiden verkot, etteivät linnut sotkeennu ja menehdy niihin.

Undulaatin tai muiden sisälintujen ruoat ovat ulkolinnuille liian energiaköyhiä. Myöskään suolaista tai maustettua ei tulisi antaa. Linnut ruokailevat siellä, missä ruokinta on säännöllistä ja ruoka mieluista - ne äänestävät siivillään. ■

Lähteet: Tringa ry, BirdLife Suomi ry.

Tee itse TALIPALLO

Hyvää talvea sinulle ja linnuille!

Ainekset:

- kookosrasvaa tai suolatonta talia 500 g
- murskattuja maapähkinöitä 400 g
- kuorittuja auringonkukansiemeniä 400 g.

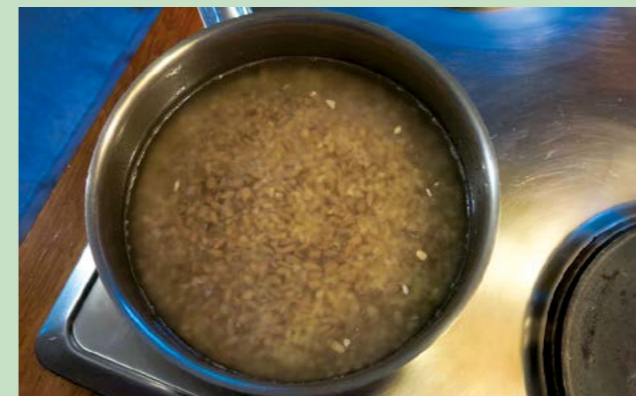
Ainesten määrää voi varioida oman käsituntuman mukaan. Kerralla on kätevää tehdä enemmän ja säilyttää talipalloja kuivassa ja viileässä.

Valmistus:

1. Sulata rasva kattilassa.

2. Ota kattila pois liedeltä ja sekoita massaan auringonkukan siemenet ja maapähkinät.

3. Anna massan jäähtyä kattilassa noin tunnin ajan.

4. Laita massa muottiin jähmettymään. Muottina voi käyttää esim. viilipurkin pohjaa, silikonista pientä vuokaa, piparkakkumuottia. Käytä alusena uuninpeltiä ja leivinpaperia.

5. Kun massa on hieman jäähtynyt, tee siihen ripustamista varten reikä, esimerkiksi lyijykynällä ja jätä kynä paikalleen, ettei reikä umpeudu.

6. Mikäli rasvaa on liikaa, odota rasvan jähmettymistä ja laita muoteista valunutta rasvaa lusikalla takaisin muotteihin. Mikäli käytät muottia, jonka pohja on umpinainen - sekoita massaa välillä.

7. Kun massa on kokonaan jäähtynyt, poista muotit, laita ripustusreikään naru. Muottien poistamisessa voi tarvita esimerkiksi veistä apuna.

8. Vie talviherkku pihalle ja ripusta sopivaan kohtaan odottamaan ruokavieraita!

Suomen Asuntosatama Oy LKV

Mannerheimintie 94, 00250 HELSINKI, Puh. 09-6940710
www.asuntosatama.fi

Aurinkolahden Asunnot LKV

Suomen AsuntoSatama Oy LKV on aktivoinut
Aurinkolahden Asunnot -toiminimen ja avasi asuntomyymälän
Aurinkolahden parhaalle paikalle Solvikinkatu 9:ään.

Tervetuloa käymään!
Toimistomme on avoinna klo 10–17.

Aurinkolahden Asunnot LKV
Solvikinkatu 9, 00990 Helsinki
Puh. 045 111 4211

Remax Avaintilat Oy LKV

Tähdennonkuja 1, 02240 Espoo, Puh. 050 550 6660
www.remax-avaintilat.fi

LEDI NAUHAT.FI

EKOAUTOILUN MAHDOLLISTAJA:

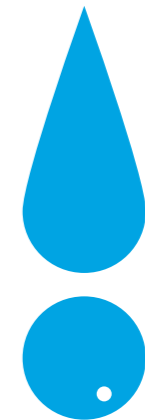

Delifox Ravintolat Oy

Atomitie 2, (2. krs.), 00370 HELSINKI
Puh. (09) 350 8477
www.delifox.fi

Asianajotoimisto Raine Sorsa Oy

Mikonkatu 18 A 4
00100 HELSINKI
Puh. 010 328 0500

*Meidän kaikkien tavoitteenamme on
säästää maailman niukkoja vesivaroja.*

TILAAMALLA EKOSUIHKUN LOPETAT TUHLAILUN.

EKOSUIHKU.FI

SIEMEN- NÄKKILEIPÄ

Kouluturvaa vieraili tuttaviansa keittiöissä ja kyseli maistuvia ohjeita välipalaksi tai muuhun nälkäiseen hetkeen. Tähän lehteen saimme ohjeen gluteenittomaan ja hiivattomaan leipään eli siemennäkkileipään.

TEKSTI JA KUVAT: KATI WIKSTRÖM

Tähän rapeaan herkuun voi jäädä jopa koukkuun, lisäksi se on yllättävän täyttävää. Helpointa on valmistaa pellillinen tai pari kerralla, niin leipä ei lopu heti kesken. Perusohjetta voi muokata ihan oman makunsa mukaan ja lisätä joukkoon vaikkapa chia- tai pinjansiemeniä ja ripotella pintaan kuivattua rosmariinia tai muita yrttejä.

Siemennäkkileipä sopii niin aamiaiseksi, välipalaksi kuin lounaankin kanssa nautittavaksi ja maistuupa se myös rouskuvana iltapalana.

Valmistus:

- Sekoita kuivat ainekset eli siemenet, suola ja maissijauhot kulhossa
- Lisää lopuksi joukkoon kuuma vesi ja öljy
- Sekoita kunnolla, taikinan pitää olla löysää
- Laita leivinpaperia uuninpellille ja levitä taikina leivinpaperin päälle mahdollisimman ohueksi kerrokseksi
- Paista uunin alatasossa tunnin ajan 150:ssä asteessa
- Anna leivän jäähtyä ja kuivahtaa kunnolla, ennen paloittelua
- Paloittele leipälevy sopivan kokoisiksi näkkileiviksi.

Ainekset:

- 1 dl maissijauhoja
- 3-4 dl kuorittuja auringonkukansiemeniä
- 0,5 dl seesaminsiemeniä
- 0,5 dl kurpitsansiemeniä
- 0,5 dl pellavansiemeniä
- 1 tl suolaa
- 3 rkl oliiviöljyä
- 2 dl kuumaa vettä

Herkuullista ja rouskuvaa siemennäkkileipää.

Taikinan tulee olla löysää ja se levitetään ohuelti pellille.

ILMOITTAJAT:

Bokföringsbyrå Gunn
Popana
K Kiisk Transport Kb
Eläinlääkäri Mikael Nylund
Sanapalvelu - Ordtjänst H.Frantz Öppet Bolag
Oy Creative PC Systems Ab
Specialtandläkare / Erikoishammaslääkäri Tina Kass
Josefin Stagnäs-Sandberg
Gunving Invest Ab
Ab Två I Trä - Kaksipuu Oy
Oy K-O Nyman-Consulting Ab
Oy Hamnskärs Lax Ab
Grävbolaget Joan Öppet Bolag
Nordströms Mål & Byggtjänst
Rakennus-Suikkanen Oy
Parturi-Kampaamo Salong Lola
Torp Transport Ab
Ab Krister Lindh Oy
Oy Byggbotnia Ab
Korsholms Apotek
Vuonor Oy
F:ma Liljendal El-Sähkö J.R. Nygård T:mi
Norrenas Taxi Kb
Tmi Roope Ekberg
Raaseporin Metsäpalvelu
C. Lindqvist Bygg
Turist & Fritidstjänst B-L Turisti & Vapaa-ajanpalvelu B-L
Begravningsbyrå Fant Ab -
Hautausoimisto Fant Oy
Bromarf Elservice Tmi
Kastelli
NC Detailing Öppet Bolag
Fimar Group Oy
Tandläkare Bodil Cederberg
Ab Företagshuset Dynamo Yritystalo Oy
Oy Liikennekoulu Rönn Trafikskola Ab
Arrov Oy
TL Energy
F:ma Göran Nyman
Johan Sand
Hautausoimisto Begravningsbyrå
Andersson & Co Oy Ab
Turvala Yhtiöt Oy
TMI Jose Riikonen
Huru-Ukko Oy
Tiltoimisto AC Laurens Oy
Norrmetal
OP Keski-Uusimaa
Ocean Dealers Ab Oy
Dronepix
Byggfix Ulf Österback
FG Trans
H & J Ahlvik Öppet Bolag
Hellman Transport Ab
Håkan Södergård Ab
J&M Coolsystem Finland
Björklund Staffan Firma
Firma Kjell Holmström
LE Entreprenad
LKO-Service
MIDA Net Öppet Bolag
MS Agriconsulting
MTS-Gräv Kb
Måleri Aspäs B
Oy Nuddex Ab
Nyviks Byggtjänst

Ab Norfa Jakobstad Oy
Oy Auto-Sanny Ab
Krs Jomek Ab Oy
Ronny Sundberg Service
Rörinstallationer Börje Fagerholm
Oy Aztec Nordic Ltd Ab
Heimhällen Oy Ab
Lingart
Holmberg Märten Albert
Oy Komit Ab
Wendell Per-Åke
Ab Nimetech Oy
Bokföringsbyrå / Tiltoimisto J. Örn
Hushörnan
Porkala Biff Ab
Tmi Maria Kainulainen
LVI-Insinööritoimisto Wilén Oy
Oy Syketec Ab
Normet Oy
SS-Fix
Kb Sundvik Transport Ky
Rakennus-Rand Oy
Oy Skärgårdens Schaktning Ab
J. Byggmästar
SM Allservice
Add
Fma Kim Svensberg Tmi
KMS-Myynti Tmi
F:ma Service & Reparation Sundström
Foodpath Oy
Onkilahden Metall Oy
Nykarleby Sport Och Maskin Johan
Uudenmaan Konekeskus Oy
Karhukopla Oy
Oy Rolf Ek Ab
Ab Riskas Snickeri Oy
Mainostoimisto Reflex Oy
RV Line Oy Ab
Riikonen Kimmo Johannes
Erik Högnäs Öppet Bolag
Ingå Motor & Svets Kb
Project H
RBA - Bygg Rakennus
Stenströms Fix Kb
Oy Pedersöre Transport-Service Ab
Lappfjärd Potatis Ab / Lapväärtin Peruna Oy
FMS-Service Oy
Järviseudun Peruna Oy
TES-Toimi Oy
Trim N' Fix
Byggnads Ab JKH
Eriks TV Ab
Vörå Elservice Ab / Vöyrin Sähköhuolto Oy
Druid Oy
Trädgård Hinjärven Puutarha
Trätjänst F Melin
Törnqvist Bygg Ab
Widdas Ab
Kb Vörå Hembageri Ky
Ab Plåtslageri H Wiik Oy
David Still Art
Amixi Cool & Heating Oy
Bengt-Olav Ström
Nyback Kjell
Skog Ann-Britt
MH Development & Trading
Mikael Myhrman Transport
Nils-Erik Backlund Bygger Och Renoverar

Salong MK, Från Topp Till Tä
Stall Vestergård
TAXI Kaj Gullfors
KH Fordonsservice Ab Oy
SBS Team Ab
R. Suni Transport Ab
Tmi Kristian Rosenström Fma
Ab Bageri Sjöberg Leipomo Oy
Grönlund Greger
Ab Karvox Oy
R & N Knuts AB
Truckshop Häggblom Ab Oy
Oy Mazzonas Ab
Mentria Coaching Kb Ky
Fma J. Nybacka
Storbjörk Jan Mikael
Corrosion Control International Oy
Sea Service Haikkoo Oy
Mattila Porvoo Oy
SH Byggkonsult
Öppet Bolag Storlunds Transport
Oy Ab Cahera Ltd
Malax Fysio Arne Huhtaoja
F:ma P-O Backman
Trainium Ab Oy
Pietarsaaren Mekano Oy -
Jakobstads Mekano Ab
Ab Skinnars Verkstad Oy
PAB Group
Västra Nylands Plåtslageri Ab
Oy NS Finland Ltd
Kajaanin Kaupunki
Jarcer Oy
Ab VAMU Truckservice & Parts Oy
Ove Kaarto Fma
Ruoka-Roope Oy
Procons Oy Ab
Romi Systems Ab Oy
Päiväkoti Svahlohil
Pölkky Oy
Firma Tommy Ingman
Abloy Oy
Wikholms Bygg
Kauneushoitola Calla - Heidi Sundkvist
Ab Holms Oy
Big-Trans
Transport Patrik Myrman
Suomen Kyläavustajat Oy /
Finlands Byhjälp Ab
SkyFix
O. Krokvik
Mattbäck Mekan Ab
LTK Products Ab
Byggnadsfirma K. Bredenberg
Vörå Stålbygge Ab /
Vöyrin Teräsrakenne Oy
Oy Eko-Bygg PS Ab
Ab Vattenplanering F. Brännback Oy
TA Elektriska Kb
KHR-Sähkö Ay
Arkkitehtitoimisto Reijo Seppänen
Kaivinkoneurakointi Kari Natunen
PrimaArt
Vidiz Oy
Matrix Room Oy
Automaalaamo Peltomaa Ky
Sepen Grilli
Protos Demos
Tuusulan Mittaus Ja Rakennuspalvelu Oy

Leppäsuon Huoltokorjaamo Oy
AmsLift
Insinööritoimisto Putkimaailma Oy
LVI-Gerkman Oy Ab
Kim Öhber Fma
Seamats
Olav Sandström Fma
Vestbergs Handelsträdgård Öb
Gernica Oy Ab
Calle Grönlund Fma
PMJ-Renovering Ab
Lundströms Jordbyggnad Öb
Bertel Jan Mika Strandberg Ab
Pelaago Photography
Boe Gård Ab
Siv's Allehanda
EE Tuotanto Tmi
AJ Contract Ab
Kanto Bokföring
S & S Golvtec Ab
Martinin Venehalli
B. Lax Rör Ab
Tom's Allt I Allo Fma
Oy Finby Frö Ab
Nicke Forsell Fma
Plastoco Oy Ab
Gäddnäs Markus Karl-Axel
Willkman & Aaltonen Fma
Servi-Trade Finland Oy Ab
Svenska Österbottens Ungdomsförbund (SÖU)
ImCap Finland Oy
G & K Eriksson Ab
Rescue Team Finland Ab Oy
Malax Begravningsbyrå Ab /
Maalahden Hautausoimisto Oy
Pedersöre Skogsentreprenad Ab
Oy R Lemström Ab
Oy J & R Lindholm Ab
Oy Veikars Karosseri Ab
Kirjapaino Painosalama Oy
Järvenpään Lueinda Oy
Annen Pesula Ky
A. Mettälä Ky
Huollox Oy
Merisa Oy
Cambridge Ohjelma
Hammaslääkäri Mika Räsänen Tmi
Difilcon Oy
Kalajoen Lämpö Oy
Humppilan Koneistuspalvelu
Isännöinti R. Rantala
Johan Nyberg Oy
J. Vilander
Sipoon Sähköasennus Oy
Lujama Avoin Yhtiö
Talokone Oy
YJT-Myllyrakennus
Konepalvelu Erkco Oy
Backman Transport Öb
Nordman Construct Öb
Mikko Sipola Conspiracy
Kalse Holding Oy
Erco-Mek Oy Ab
Björkö Handelslag
Olav och Göran Holm Ab
Bengtsskär Oy Ab
Byggtjänst Långnabba Ab
Robbis Hobby Shop

Vedaris Ab
Modul Tech Ab Åkerlund
A & S Trading Kb
Duraplast Öb
EF Construction Ab
Hommelholms Pälsfarm Ab
Johan Wollsten Tmi
LLS Data Ab Oy
K Södersveds Farm Ab
M. Nordström Ab
M. Sandås Oy Ab
Snickarservice Vijay
Bill Baarman Oy Ab
NVA-Service AB Oy
Stefan Haase Fma
Arkitektbyrå R. Wingren Ab
AS Entreprenad
Bergmans Pälsfarm Oy Ab
MRA Makisu Oy AB
Coura
Tmi Timo Rantamäki
Laurin Metall Oy
Tmi Kari Jauhainen
Ivaso Oy
Jokakanava Oy
Kuljetus A. Huhkamo Oy
Softatalo Aida Oy
Evan Service
Raskaan Kaluston Maalaamo T. Tuoma
Arin Metsätyö Ky
Karkkilan Lava- Ja Teräsrakenne Oy
IS-Set Ky
Saneeraus Raitolehto Oy
Ulla Lahti Tmi
Rakennus-Suikkanen Oy
Gunnar Fagerström Oy Ab
Hollolan Maalaustyö Oy
Sundby Hembageri Kb
Feiotex Kb
Sovi-Pihat
Vasa HandiTec
EL-Installation / Sähköasennus K. Lindroos
Meglar Pro Oy
Antti Kammonen Oy Ab
Elit Solutions
Wideroos Infra Oy Ab
Byggentreprenad T & M Strand
M. Knip Fma
Haketuspalvelu J. Mickos Oy
PMJ Service
Enlunds Byggnads- Och Renoveringstjänst
Melina Design Ay
Lindman Jan-Gunnar Theodor Tmi
Lassfolk Entreprenad
Porvoon Asuntokauppa Oy
VePaTech Oy
Christian Häggblom Ab Oy
Mikael Brunström Fma
Rönn Stig Lars Johnny
Bygg Holmberg
Envik Clarens
WSB Rakennus Oy Byggnads Ab
Elcotherma Finland Oy
LU Lukituspalvelu Ky
Meranos
Tmi Ulla Kiviharju
Parturi-Kampaamo Hiusvisio
FMS-Service Oy

Toiminimi Esko Kettinen
JPH-Rakennuspalvelut Tmi
Vaasan Vanha Apteekki
Avaintulos
Jouko Rapakko Oy
Esor
Asianajotoimisto Pekka Mononen Ky
Konekuutio Oy
Maalausliike Mika Aaltonen Oy
Tevo Oy
Helsingin Apumiehet Oy
K-Citymarket Varkaus
Kauhajoen KA-Huolto Oy
Lobster Frame Oy
Kattopasit Tmi
Smile & Fitness
VS SähköTech Oy
Fma Jörgen Nordström
Helsingin Ra-Rakennus Oy
Rakennuspalvelu J. Einiö Oy
Kim Wahlroos Tmi
Gräv-Drän
Ollqvist Gräv Öb
Kenneth Rönnqvist Oy Ab
NK Bokföring Ab
J.k.w. Transport
Sk Trans Oy Ab
Eriksson Hans Fma
Koneurakointi Holmberg Oy
J-U Service Tmi
Kullas Gård
Kauppapuutarha Tom Eriksson
Grönqvist Jan Erik
Oy Evomech Ab
Exethor Oy
Oy Combo Vintage Ab
HW-Teck Ab
K-Supermarket Ykkönen
Civita Plus Oy
Kiinteistöhuolto Hyyti & Co Ay
FMS-Service Oy
Er-Ra Metall Oy
Autokorjaamo Jakari
J&J Heinonen Avoin Yhtiö Ay
KaivoGen
Tmi Harri Tenkala
Happydent Oy
Kera Group
DataGroup
Hiukset Victor Tmi Markku Rusanen
Juha Järvinen Tmi
Phonewell Oy
Messukylän Kivi
Kiinteistökonsultit
Rakennussaneeraus Reino Setälä
Isännöintitoimisto KiinteistöKulma
Rakennuspalvelu Hannu Aho
Rolinda Oy Ab
Byggnadsfirma R. Lindholm Kb
Páras Oy
Sarikum Oy
Pontus Hjalmar Jansén
Byggservice T. Blomqvist
Röjdahls Åkeri Ky Kb
Fastighetservice K. Sjöberg Kb
Simgo Oy Ab
Oy Krs A-Sähkö Ab
Nygård Joakim Fma

ILMOITTAJAT:

Sture Ljungars Fma
Korsnäs Blomster- Och
Begravningstjänst Kb
H. Och J. Granlund Pälssfarm Ab
Hagman Richard
Ab Bromarv Skogstjänst
Rune Jung Fma
Räffsmossen FUR Öb
Härstudion Sofia Björkman
Enqvist Transport Ab
CB Fix
Viitasaaren Yrityspalvelu Ky
Etelä-Suomen Jätevesitekniikka Oy
Kartanon Mittakaluste Oy
AK-Remontit A. Kiljunen
Espoonlahden Putki Oy
Monttu-Ville Oy
Hyper LVI-Eritykset Ja Peltiostat
H.Kuokkasen Peruukkiliike
Autokorjaamo Moilanen Ky
Autohuolto Make Ja Jani Oy
Maanrakennus Möller
JC-Saneeraus
Rakennus Ja Muuraus Suntela
Jasu Rakennus
Högdal Forest Oy Ab
Kello Ja Kulta Jokinen
Suutari Pyynikin Jalkineliike
Elämys Asunnot
Bookers
Advokatbyrå Ralf Blomqvist
Asianajotoimisto
Pargas Snickereri Ab
Mikael Hästbacka
Jouko Ahola Tmi
Juristbyrå Kenneth Lassus
Stifix Service
Häkans Kaj Erik Oy Ab
Emmes Retreat
C-E Grönroos
Mika Julin Remontti
Christoffer Öhman Tmi
Fma B. Strömberg
EL-Stolpe
Bop Oy
Archaeofructus Productions
Oy Bacca Ab
Bekalps Oy Ab
BN-EL Ab
Fma Heimer Kihlstedt

GMK-Design Oy Ab
LHM Consulting
Nils-Erik Uddströms Bygg
Sysmän Kunta
SPP Rakennusliike
Kiarto
Musta Lintu
Automaalaamo Esa Virtanen Oy
Etelä-Päijänteen LVI-Palvelu
PP Oy
Pusulan Kaivuu Ja Sora Oy
Vantaan Timanttiporaus
Service S. Nyholm
Bruna Byrån Ab
Ena Golv & Tak Ab
Oy J-E Holmberg Ab
Minunmin Oy
Rajalin Consilium Ab
Backers Baker Ab
Ab THS-Consulting Oy
Bokföringsbyrå Balansfix Ab
Bildbolaget Du&Vi Ab
B.I. Klemets Ab
Encore Digital Marketing
Catering
Biottori Oy
Suonenjoen Mansikkamaa Oy
TiraFax
Kb S-O Backman Ky
Mg Depån
SHR-Produkt Oy Ab
Oy Sail and Go Ab
Gloo Creative Studio
Jle Service
Ab Bokbinderi-Kirjansitomo Bokfix Oy
Kimito Brewing
Alice Labs
Oy Jayr Ab
Oy Alholmens Kraft Ab
Dentapex Oy
FVM-Service Ab
Villa Theresa Hotel
Reimax Avaintilat
Aurinkolahden Asunnot LKV
Dboiss
Systema Finland
Darling Room
Kaivinkoneurakoitsija Timo Nikula
K-Market Reimari
K-Market Pietarsaari

YRITTÄJÄ! LÄHDE MUKAAN EHKÄISEMÄÄN KIUSAAMISTA.

HALUAAKO YRITYKSESI EDISTÄÄ KOULUKIUSAAMISEN VASTAISTA TYÖTÄ?

Lähetä meille yhteydenottopyyntö:

Puh. 010 505 6699 (ma-to klo 9-14) tai

asiakaspalvelu@kouluturvaa.fi

LÄHDETTÄÄN YHDESSÄ EHKÄISEMÄÄN KOULUKIUSAAMISTA!

KOULUTURVAA.FI

www.villatheresa.ee

Rakveren linna Virossa odottaa sinua!

**MAKSUTON
TURVAPUHELIN
AUTTAA
KOULUKIUSATTUJA**

0800 92003

PUHUMINEN AUTTAA...

KOULUTURVAA

NOLLATOLERANSSI KOULUKIUSAAMISELLE